

**UCHWAŁA NR XLIX/325/18
RADY MIASTA I GMINY CZERNIEJEWO**

z dnia 26 września 2018 r.

w sprawie przyjęcia "Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Miasta i Gminy Czarniejewo na lata 2018-2021"

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 9 i 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 994, z późn. zm.) oraz art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 2187, z późn. zm.), Rada Miasta i Gminy Czarniejewo, po uzyskaniu pozytywnej opinii Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu, uchwala co następuje:

§ 1. Przyjmuje się "Gminny Program Opieki nad Zabytkami Miasta i Gminy Czarniejewo na lata 2018-2021" stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Czarniejewo.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego.

Egz. nr 1

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY CZERNIEJEWO NA LATA 2018-2021

Sporządziła: Monika Waligóra

Czerniejewo, 2018 r.

Spis treści

1. Wstęp.....	3
2. Cel opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami.....	4
3. Położenie i krótka charakterystyka gminy.....	4
4. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami.....	7
5. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce.....	8
6. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego.....	13
6.1 Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami... 13	
6.2 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu	14
7. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego.....	17
7.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy.....	17
7.1.1. Uwarunkowania wynikające ze Strategii Rozwoju Gminy Czarniejewo na lata 2016-2031.....	17
7.1.2. Uwarunkowania wynikające ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Czarniejewo.....	18
7.1.3. Uwarunkowania wynikające z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obowiązujących na terenie Miasta i Gminy Czarniejewo	20
7.1.4. Uwarunkowania wynikające z „Aktualizacji Programu Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Czarniejewo na lata 2011-2014 r. z perspektywą na lata 2015-2018”.....	26
7.1.5. Uwarunkowania wynikające z Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych dla miasta i gminy Czarniejewo.....	27
7.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa kulturowego na obszarze Miasta i Gminy Czarniejewo.....	27
7.2.1. Obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków nieruchomych.....	27
7.2.2. Stan zachowania zabytków wpisanych do rejestru zabytków.....	28
7.2.3. Charakterystyka najcenniejszych zabytków Miasta i Gminy Czarniejewo.....	29
7.2.4. Zabytki nieruchome ujęte w gminnej ewidencji zabytków.....	38
7.2.5. Zabytki ruchome.....	53
7.2.6. Zabytki archeologiczne.....	53
7.2.6.1. Wykaz stanowisk archeologicznych z terenu gminy Czarniejewo wpisanych do rejestru zabytków.....	54
7.2.6.2. Zestawienie stanowisk archeologicznych na terenie gminy Czarniejewo.....	55
7.2.6.3. Stanowiska archeologiczne przeznaczone do wpisu do rejestru zabytków.....	55
7.2.6.4. Formy ochrony przyrody.....	55
7.2.7. Największe zagrożenia zabytków	58
7.2.8. Zagrożenia zabytków archeologicznych.....	60
8. Kierunki działań dla Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami.....	61
8.1. Gminna ewidencja zabytków nieruchomych.....	61
8.2. Sporządzenie gminnej ewidencji zabytków archeologicznych.....	61
8.5. Udostępnienie i promocja zabytków nieruchomych	62
8.6. Edukacja w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego	62
8.7. Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania:.....	62
9. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami	63
10. Monitoring działania gminnego programu opieki nad zabytkami	64
11. Zewnętrzne źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami.....	64

1. Wstęp

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2017 r. poz. 2187, z późn. zm.) nakłada na organ wykonawczy gminy obowiązek sporządzenia programu opieki nad zabytkami. Mówi o tym artykuł 87 ustawy. Głównym beneficjentami realizacji programu jest społeczność lokalna, która bezpośrednio powinna odczuć efekty jego wdrażania. Dotyczy to nie tylko właścicieli i użytkowników obszarów i obiektów zabytkowych, ale również wszystkich mieszkańców.

Przyjęty przez Radę Miasta i Gminy w formie uchwały, gminny program opieki nad zabytkami jest elementem polityki samorządowej. Będzie służyć podejmowaniu planowanych działań dotyczących inicjowania, wspierania, koordynowania badań i prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechnienia i promowania dziedzictwa kulturowego.

Program opieki nad zabytkami ma pomóc w aktywnym zarządzaniu zasobem stanowiącym dziedzictwo kulturowe gminy. Wskazane w programie działania są skierowane na poprawę stanu zabytków, ich rewaloryzację oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców i turystów. Gminny program opieki nad zabytkami, m.in. poprzez działania edukacyjne, ma też budzić w lokalnej społeczności świadomość wspólnoty kulturowej, roli i znaczenia lokalnych wartości i wspólnych korzeni. Wspólna dbałość o zachowanie wartości kulturowych wzmacnia poczucie tożsamości, wspiera identyfikację jednostki z tzw. małą ojczyzną.

Gminny program opieki nad zabytkami jest opracowywany na 4 lata. Z realizacji programu Burmistrz co dwa lata sporządza sprawozdanie, które przedstawia Radzie Miasta i Gminy. Kolejne sporządzane programy opieki powinny uwzględniać pojawiające się nowe uwarunkowania prawne i administracyjne, zmieniające się warunki społeczne, gospodarcze i kulturowe, nowe kryteria oceny i aktualny stan zachowania zasobu oraz prowadzone okresowo oceny efektów wdrażania obowiązującego programu.

2. Cel opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Nadrzędnym celem Programu opieki nad zabytkami Miasta i Gminy Czarniejewo na lata 2018-2021 jest ukierunkowanie działań samorządu gminnego na poprawę stanu zachowania i utrzymania zasobów dziedzictwa kulturowego gminy.

Szczegółowe cele wynikają z ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Cele te określone zostały następująco:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminując sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

3. Położenie i krótka charakterystyka gminy

Leżące na szlaku Piastowskim Miasto i Gmina Czarniejewo znajdują się w obrębie województwa wielkopolskiego i zarazem powiatu gnieźnieńskiego. Stolicą gminy jest Czarniejewo. Gmina jest jedną z 10 podstawowych jednostek administracyjnych w powiecie gnieźnieńskim i jedną z 226 gmin województwa wielkopolskiego. W skali województwa wielkopolskiego jest gminą średniej wielkości. Zajmuje obszar 112 km², co daje jej siódme miejsce w powiecie gnieźnieńskim i 126 miejsce w województwie wielkopolskim.

Mapa Gminy Czarniejewo

źródło: www.czarniejewo.pl

Czarniejewo położone jest od Poznania - ośrodka wojewódzkiego w odległości 50 km, od powiatowego miasta Gniezna - o 15 km, a od Wrześni 12 km. Gmina sąsiaduje z gminami: Łubowem, Niechanowem, Neklą, Wrześnią i Gniezmem. W skład gminy wchodzi 25 wsi, w tym 14 sołectw i jedno miasto. Według podziału Niziny Wielkopolskiej opracowanego przez B. Krygowskiego gmina leży w obrębie Wysoczyzny Gnieźnieńskiej, w subregionach określanych jako Równina Wrzesińska i Pagórki Gnieźnieńskie. Spadki terenu na przeważającej części równiny wynoszą 0-2%. Większe deniwelacje terenu występują w części północnej w rejonie Pawłowa, gdzie spadki terenu lokalnie przekraczają 5%.

Na obszarze gminy występują drobne powierzchniowe ciek. Największe z nich to rzeka Wrześnica i Mała Wrześnica zwana Wrześnianką, które tworzą wyraźne doliny przecinające obszar gminy z północy na południe. Gmina położona jest w górnej części dorzecza Wrześnicy. Sieć cieków w dorzeczu Wrześnicy jest stosunkowo gęsta. Na obszarze zlewni brak jest jezior. W dolinie Wrześnicy w rejonie miasta Czarniejewo występuje kilka stawów rybnych o łącznej powierzchni 27 ha oraz stawów potorfowych, które występują w rejonie parku (miasto Czarniejewo) oraz doliny Wrześnicy. Na terenie gminy występują liczne obniżenia wypełnione częściowo torfami. Przez niemal całą gminę przebiega na głębokości 60-80 m pasem o szerokości ponad 10 km Wielkopolska Dolina Kopalna.

Gmina Czarniejewo zajmuje obszar 112 m², co stanowi 8,93% powiatu. Ponad połowę obszaru gminy (61%) zajmują tereny rolnicze. Wskazuje to na rolniczy charakter gminy. Gmina

Czarniejewo wyróżnia się wysoką lesistością terenu, gdyż lasy zajmują prawie 30% powierzchni ogólnej gminy. Natomiast gmina cechuje się bardzo małymi zasobami wód otwartych, gdyż tereny wód płynących i rowów zajmują 0,008% obszaru gminy. Funkcją podstawową gminy jest także wypoczynek i turystyka. Natomiast pozarolnicza działalność, jako funkcja uzupełniająca, jest w dużym stopniu ukierunkowana na obsługę rolnictwa, drobną wytwórczość, usługi produkcyjne oraz mieszkalnictwo. Gmina Czarniejewo liczy 7187 mieszkańców zameldowanych na pobyt stały (stan na 31.12.2015 r.), w tym miasto - 2604, wieś - 4583.

Czarniejewo na mapie powiatu

Źródło: lokalny serwis ogłoszeniowy powiatu gnieźnieńskiego

Tereny obecnego miasta Czarniejewa były zasiedlone już w czasach prehistorycznych. W obrębie historycznego układu urbanistycznego Czarniejewa zostały udokumentowane stanowiska archeologiczne oraz nawarstwienia kulturowe, rozpoznane w trakcie badań terenowych, zarówno powierzchniowych jak i prac archeologicznych prowadzonych podczas różnych inwestycji. Z badań tego terenu wynika, że obszar ten charakteryzuje się intensywnym osadnictwem. Proces intensywnego rozwoju osadnictwa przypadał na okres wczesnego średniowiecza. Od czasów wczesnego średniowiecza osadnictwo w obrębie dzisiejszego Czarniejewa funkcjonowało poprzez późne średniowiecze, aż po czasy nowożytne i współczesne. Na dawną metrykę miejscowości wskazuje również jej położenie pomiędzy Gniezmem i Gieczem, przy historycznej drodze łączącej wczesnopiastowskie grody. Najstarsza wzmianka na temat istnienia na terenie dzisiejszego Czarniejewa ośrodka osadniczego pochodzi z 2 poł. XIII w. W dokumencie Przemysła II z 1284 r. wymieniane jest jako osada Czyrniów usytuowana

w miejscu spływu rzek Moszczenicy i Grodnika do Wrześnicy. Kontekst historyczny wskazuje, że była to osada targowa rozciągająca się wzdłuż drogi handlowej łączącej Giecz z Gniezmem i biegnącej z południa na północ równolegle do rzeki. Przyjmuje się, iż lokacja miasta (nadanie praw miejskich) miała miejsce za czasów Pałuków ok. 1390 r. – źródła wymieniają bowiem wójta czarniejewskiego (1390) i obywatela miasta Czarniejewo (1395). Miasto ulokowane zostało na prawie magdeburskim. Było to jedno z najmniejszych miast w Wielkopolsce. Podstawą jego rozwoju był handel i rolnictwo. Od XV w. pojawia się w źródłach historycznych rozróżnienie na Czarniejewo miasto i Czarniejewo wieś. Wieś znajdowała się na północ od miasta wzdłuż najstarszego traktu gnieźnieńskiego (ob. ul. Pałacowej) i odchodzącej od niego w kierunku zachodnim drogi do Pobiedzisk. W 1564 osada wiejska liczyła 10 łanów.² W ciągu następnych stuleci (XVII, XVIII w.) miasto Czarniejewo często zmieniali właściciele. Ostatnim właścicielem był hrabia Skórzewski. W wieku XVII miasto liczyło 800 mieszkańców i stanowiło rozwinięty ośrodek sukienniczy oraz szewski. Największym obiektem przemysłowym była garbarnia. W następnym wieku miasto się nadal rozwijało, a do ożywienia gospodarczego przyczyniło się organizowanie czterech jarmarków w ciągu roku. W połowie XIX wieku Czarniejewo opanowali powstańcy, broniąc miasta na barykadach przed wejściem wojsk pruskich. Natomiast w Powstaniu Wielkopolskim brały udział dwie kompanie złożone z mieszkańców Czarniejewo, walcząc w Poznaniu, pod Rynarzewem, Łabiszynem i Zdziechową. Spod okupacji hitlerowskiej Czarniejewo zostało wyzwolone 21 stycznia 1945 roku.

4. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

1. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2018 r. poz. 994, z późn. zm.).

Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 9 ustawy, do zadań własnych gminy należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, w tym m.in. sprawy kultury, a więc bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

2. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2017r. poz. 2187, z późn. zm.), która nakłada na gminę następujące obowiązki i uprawnienia:

- a) prawo tworzenia przez radę gminy (po uprzednim zasięgnięciu opinii konserwatora zabytków) parku kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej (art. 16);

- b) obowiązek uwzględniania w strategii rozwoju gminy, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowych planach zagospodarowania

przestrzennego ochrony zabytków i opieki nad zabytkami (art. 18 i 19);

c) obowiązek uzgadniania projektów i zmian planów zagospodarowania przestrzennego z wojewódzkim konserwatorem zabytków (art. 20);

d) obowiązek prowadzenia gminnej ewidencji zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków z terenu gminy, objętych wojewódzką ewidencją zabytków (art. 22 ust. 4);

e) przyjmowanie zawiadomień o znalezieniu w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem oraz powiadomienie o tym fakcie wojewódzkiego konserwatora zabytków (art. 32 ust. 1 pkt 3, ust. 2);

f) przyjmowanie zawiadomień o przypadkowym znalezieniu przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem archeologicznym i powiadomienie o tym fakcie wojewódzkiego konserwatora zabytków (art. 33 ust. 1 i 2);

g) sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich i budowlanych przy zabytku, do którego gmina posiada tytuł prawny (art. 71 ust. 1 i 2);

h) prawo udzielania przez organ gminy, na zasadach określonych w podjętych uchwałach, dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków (art. 81);

i) obowiązek sporządzania przez wójta gminy na okres 4 lat gminnego programu opieki nad zabytkami (art. 87 ust. 1);

j) obowiązek sporządzania i przedstawienia radzie gminy sprawozdania z realizacji programu (art. 87 ust. 5).

5. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

Uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zawarte zostały w szeregu dokumentach:

a) Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r, Nr 78, poz. 483, z późn. zm.) - zgodnie z art. 5 oraz art. 6 ust. 1: „Rzeczpospolita Polska strzeże (...) dziedzictwa narodowego (...)” oraz „... stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju.”;

b) Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2018 r. poz. 994, z późn. zm.) – zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 9 ustawy do zadań własnych gminy należy zaspokajanie potrzeb zbiorowych wspólnoty m.in. sprawy kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;

c) Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2017 r. poz. 2187, z późn. zm.) - określa przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków

oraz opieki nad nimi, zasady tworzenia krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach a także organizację organów ochrony zabytków (rozdz. 1 art. 1).

Zgodnie z art. 3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2017 r. poz. 2187, z późn. zm.) znajdziemy takie definicje jak:

- **zabytek to** – nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;
- **zabytek nieruchomy** – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, o których mowa w pkt 1;
- **zabytek ruchomy** – rzecz ruchomą, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, o których mowa w pkt 1;
- **zabytek archeologiczny** – zabytek nieruchomy, będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;
- **instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami** – instytucja kultury w rozumieniu przepisów o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, której celem statutowym jest sprawowanie opieki nad zabytkami;
- **prace konserwatorskie** – działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań;
- **prace restauratorskie** – działania mające na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku, w tym, jeżeli istnieje taka potrzeba, uzupełnienie lub odtworzenie jego części, oraz dokumentowanie tych działań;
- **roboty budowlane** – roboty budowlane w rozumieniu przepisów Prawa budowlanego, podejmowane przy zabytku lub w otoczeniu zabytku;
- **badania konserwatorskie** – działania mające na celu rozpoznanie historii i funkcji zabytku, ustalenie użytych do jego wykonania materiałów i zastosowanych technologii, określenie stanu zachowania tego zabytku oraz opracowanie diagnozy, projektu i programu prac

konserwatorskich, a jeżeli istnieje taka potrzeba, również programu prac restauratorskich;

- **badania architektoniczne** – działania ingerujące w substancję zabytku, mające na celu rozpoznanie i udokumentowanie pierwotnej formy obiektu budowlanego oraz ustalenie zakresu jego kolejnych przekształceń;
- **badania archeologiczne** – działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego;
- **historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny** – przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg;
- **historyczny zespół budowlany** – powiązana przestrzennie grupa budynków wyodrębniona ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi;
- **krajobraz kulturowy** – postrzegana przez ludzi przestrzeń, zawierająca elementy przyrodnicze i wytwory cywilizacji, historycznie ukształtowana w wyniku działania czynników naturalnych i działalności człowieka;
- **otoczenie** – teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

Ochrona zabytków zgodnie z art. 4 cyt. ustawy polega w szczególności na podejmowaniu przez organ administracji publicznej działań mających na celu m.in.:

- zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz

przy kształtowaniu środowiska.

Opieka nad zabytkiem (art. 5) sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Zgodnie z art. 6 cyt. ustawy ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

- 1) zabytki nieruchome będące, w szczególności: krajobrazami kulturowymi, układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi, dziełami architektury i budownictwa, dziełami budownictwa obronnego, obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi, cmentarzami, parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni, miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- 2) zabytki ruchome będące, w szczególności: dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje, numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami, wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego, materiałami bibliotecznymi, instrumentami muzycznymi, wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi, przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- 3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności: pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyskami, kurhanami, relikdami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ochronie mogą podlegać także nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Formami ochrony zabytków (art. 7) są:

- 1) wpis do rejestru zabytków;
- 2) uznanie za pomnik historii;
- 3) utworzenie parku kulturowego;
- 4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami znajdują się ponadto w następujących obowiązujących ustawach:

- Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2017 r. poz. 1073, z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2018 r. poz. 1202, z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2018 r. poz. 799, z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2018 r. poz. 1614, z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2018 r. poz. 121, z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2017 r. poz. 862, z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2018 r. poz. 450, z późn. zm.).

Przepisy dotyczące ochrony zabytków gromadzonych w muzeach i w bibliotekach zawarte są w:

- ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2018 r. poz. 720);
- ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2018 r. poz. 574).

Przepisy dotyczące ochrony materiałów archiwalnych określone są w:

- ustawie z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2018 r. poz. 217)

6. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego

6.1 Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

○ Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2014-2017, który został przyjęty Uchwałą Rady Ministrów Nr 125/2014 z dnia 24 czerwca 2014 r. W programie tym dokonano diagnozy stanu ochrony zabytków w Polsce w trzech podstawowych płaszczyznach:

- organizacji i zadań organów ochrony zabytków w Polsce;
- stanu zachowania zabytków w Polsce, w tym roli i znaczenia form ochrony zabytków oraz systemów informacji o zabytkach;
- komunikacji, porozumienia i współpracy w obszarze ochrony zabytków w Polsce.

Głównym celem Krajowego programu jest wznowienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków. Do realizacji tego głównego celu opracowano trzy cele szczegółowe. Są to:

- wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce;
- wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków;
- tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze, edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji i reinterpretacji, które z kolei realizowane będą w ramach szczegółowych zadań.

- Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013 uzupełniona na lata 2004-2020

Głównym jej celem jest zrównoważenie rozwoju kultury w regionach. Wyróżnione zostały również cele cząstkowe do których należą: wzrost efektywności zarządzania strefą kultury, wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań w systemie organizacji działalności kulturalnej i w systemie upowszechniania kultury, zmniejszenie dysproporcji regionalnych w rozwoju kultury, wzrost uczestnictwa i wyrównanie szans w dostępie do szkolnictwa artystycznego, dóbr i usług kultury, poprawa warunków działalności artystycznej, efektywna promocja twórczości, zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków, zmniejszenie luki cywilizacyjnej poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury kultury.

Instrumentem realizacji strategii jest Narodowy Program Kultury „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego”, którego celem jest poprawa stanu i dostępności zabytków poprzez:

- tworzenie warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w sferze

dokumentacji i ochrony zabytków;

- kompleksową rewaloryzację zabytków i ich adaptację na cele społeczne;
- zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości;
- tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych, promocję polskiego dziedzictwa kulturowego w Polsce i za granicą;
- wzmocnienie zasobów ludzkich w sferze ochrony zabytków;
- podnoszenie świadomości społecznej dotyczącej dziedzictwa kulturowego;
- zabezpieczenie zabytków i archiwaliów przed nielegalnym wywozem za granicą.

6.2 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

- **Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do roku 2020** – określa kierunki,

cele i uwarunkowania rozwoju województwa. Obecnie obowiązująca strategia opracowana została przez Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego. Strategię przyjęto uchwałą przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego 19 grudnia 2005 r. i znowelizowaną uchwałą nr XXIX/559/12 z 17 grudnia 2012 r. Strategia wyznacza cel generalny i cele strategiczne. Cel generalny to poprawa jakości przestrzeni województwa, systemu edukacji, rynku pracy, gospodarki oraz strefy społecznej skutkującej wzrostem poziomu życia mieszkańców. Wśród celów strategicznych znajduje się m.in. „dostosowanie przestrzeni do wyzwań XXI wieku”, który będzie osiągniany przy realizacji celów operacyjnych do których należy m.in. wzrost znaczenia i zachowanie dziedzictwa kulturowego. Dziedzictwo kulturowe w rozwoju Wielkopolski pełni kilka funkcji. Jest ono czynnikiem integracji społecznej, stanowi instrument promocji regionu oraz przyczynia się do rozwoju gospodarczego, gdyż może być bazą dla turystyki i usług kulturalnych. Szczególnie ważnym elementem tego dziedzictwa jest wielkopolska kultura przedsiębiorczości. Cel ten realizowany będzie przede wszystkim poprzez:

- inwestycje w instytucje kultury;
- ochronę dorobku kulturowego;
- wsparcie działań powiększających dorobek kultury regionu;
- promocję aktywności kulturalnej mieszkańców.

- **Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego**

– przyjęty Uchwałą Nr XLII/628/2001 przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego dnia 26 listopada 2001 r., zmieniony zaś Uchwałą Nr XLVI/690/10 z 26 kwietnia 2010 r., jest jednym z trzech dokumentów – obok Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 r. i Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego, które współdecydują o przyszłości

regionu. Plan zawiera wskazania dla działań w przestrzeni, których realizacja jest wypełnieniem zadań określonych przez strategię. Stanowi też ważne źródło informacji dla podejmowania decyzji planistycznych i inwestycyjnych opartych o priorytety programów operacyjnych. Jest to opracowanie wyrażające podstawowe priorytety planistyczne dla kształtowania rozwoju przestrzennego Wielkopolski w najważniejszych jego aspektach – ochrony przyrody, transportu i infrastruktury oraz rozwoju osadnictwa. Ich realizacja nastąpi na szczeblu samorządu gminnego, w tym również poprzez lokalizację inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym. Plan składa się z dwóch części: część tekstowa zawarta w jednym tomie i część graficzna stanowiąca załączniki od nr 2 do 10 do tej uchwały. Część tekstowa obejmuje dwa zasadnicze działy: Uwarunkowania rozwoju przestrzennego i Kierunki zagospodarowania przestrzennego. Rozdział 18 został poświęcony Kulturze i dziedzictwu narodowemu. Zostały tam omówione: tożsamość regionalna, dziedzictwo archeologiczne, obiekty zabytkowe, pomniki przyrody, lista dziedzictwa europejskiego, parki kulturowe, szlaki kulturowe, działalności kulturowe i problemy związane z ochroną dziedzictwa kulturowego. W tym rozdziale odnośnie terenów gminy Czarniejewo zwrócono uwagę na wartość walorów zabytkowych pałacu w Czarniejewie oraz na szlaki kulturowe. Jednym z najważniejszych szlaków, unikatowym w skali kraju, przebiegającym przez teren Wielkopolski jest Szlak Piastowski, który prowadzi poprzez miejsca związane z początkami państwa polskiego. Szlak rozpoczyna się na Ostrowie Tumskim w Poznaniu a następnie prowadzi poprzez Ostrów Lednicki do Gniezna, powszechnie uważanego za pierwszą stolicę Polski. Kolejno Szlak Piastowski prowadzi do Trzemesznej dalej (już na terenie województwa kujawsko-pomorskiego) do Mogilnej, Strzelnej i Kruszwicy. Z Gniezna wyznaczono odnogę Szlaku przez Czarniejewo, Giecz i Tulce do Poznania.

Plan określił m.in.: cel sporządzenia planu zagospodarowania przestrzennego, zasady kształtowania przestrzeni, zasady zagospodarowania oraz kierunki zagospodarowania. Jako generalny cel zagospodarowania przestrzeni województwa wielkopolskiego, przyjęto doprowadzenie do zrównoważonego rozwoju całego terytorium województwa. W pojęciu tym zawarte jest również określenie tzw. „ładu przestrzennego”, który uzyskać można w wieloraki sposób, w tym m.in. poprzez: „...przestrzeganie wytycznych konserwatorskich w zakresie nie tylko poszczególnych obiektów objętych ochroną, ale również zasad zagospodarowania zabytkowych układów urbanistycznych; „odkrycie” lokalnej architektury wiejskiej i zapewnienie możliwości wprowadzenia tradycyjnych gabarytów, form dachów, detali i rozwiązań materiałowych; ochronę krajobrazu, a w rejonach o najwyższych walorach przyrodniczych i kulturowych wykluczenie realizacji obiektów kolidujących z otoczeniem”. W Planie określone zostały ogólne zasady kształtowania przestrzeni. I tak w kształtowaniu przestrzeni miejskiej przyjęto ochronę dziedzictwa

kulturowego i tradycyjnych elementów takich jak: zabytkowe dzielnice, budynki, dominanty, panoramy. Rozwinięciem tego, ma być pojawienie się w zapisach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego eskalacji wymogów architektonicznych w odniesieniu do obiektów realizowanych w pobliżu terenów o najwyższych walorach kulturowych i przyrodniczych. W kształtowaniu obszarów wiejskich, przyjęto ochronę charakterystycznych układów ruralistycznych, zespołów sakralnych, pałacowo-parkowych, folwarków, ochronę zabytkowych budynków mieszkalnych, gospodarczych, wiatraków oraz elementów małej architektury. Przyjęto zasadę twórczego wykorzystania wzorców architektury lokalnej, z jednoczesnym odwołaniem się do architektury regionalnej Wielkopolski, przy równoczesnym określaniu warunków dla nowoprojektowanej zabudowy. W kształtowaniu przestrzeni wokół miejsc cennych dla kultury wskazano na izolowanie tych miejsc, w celu ich lepszego wyeksponowania, od bezpośredniego styku z współczesnymi inwestycjami. W zakresie ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego podkreślono objęcie obszarów chronionego krajobrazu i zespołów przyrodniczo-krajobrazowych miejscowymi planami zagospodarowania.

Za główne zasady zagospodarowania przestrzennego województwa Wielkopolskiego uznano m. in.:

- tworzenie warunków do współistnienia środowiska przyrodniczego i zurbanizowanego;
- zachowanie dziedzictwa kulturowego i wpisanie go w struktury przestrzenne i otaczający krajobraz.

o **Wielkopolski Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami na lata 2013-2016**

Program Opieki nad Zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2013-2016 przyjęty został Uchwałą Nr XXXVIII/763/13 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 28 października 2013 r. Jego cele zostały określone w art. 87 ust. 2 o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. W programie przedstawiono szczegółową charakterystykę dziedzictwa kulturowego Wielkopolski z podaniem ilości obiektów ujętych w rejestrze zabytków ruchomych, nieruchomych i archeologicznych. Wyszczególniono pozostałe formy ochrony zabytków tzn. Znak Dziedzictwa Europejskiego, pomniki historii, parki kulturowe, parki narodowe i krajobrazowe. Wymieniono podstawowe zadania Samorządu Województwa Wielkopolskiego tzn. zapewnienie prawidłowego stanu zachowania obiektom zabytkowym znajdującym się w jego władaniu:

- zmierzające do poprawy stanu zachowania zabytków;
- ochrona zabytków z uwzględnieniem krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego;
- promocja dziedzictwa kulturowego województwa Wielkopolskiego;
- upowszechnienie wiedzy o regionie.

o **Wieloletni Strategiczny Program Operacyjny Powiatu Gnieźnieńskiego**

Rada Powiatu przyjęła uchwałę nr XLIII/292/2013 z dnia 26 listopada 2013 r. Wieloletni Strategiczny Program Operacyjny Powiatu gnieźnieńskiego w którym określiła trzy cele strategiczne:

1. Nowoczesny powiat Gniezno – blisko stolicy regionu;
2. Powiat Gniezno wygodnym i bezpiecznym miejscem do życia;
3. Powiat Gniezno znany jako kolebka państwa polskiego.

W rozdziale diagnoza stanu Powiatu gnieźnieńskiego w 2013 r. w punkcie turystyka i rekreacja wymienione zostały dwa szlaki. Szlak Piastowski i Szlak św. Jakuba które przebiegają przez Gniezno. Ponadto Starostwo Powiatowe w Gnieźnie stworzyło kilka lokalnych szlaków turystycznych takich jak: Szlak Pałaców i Dworów, Szlak Architektury Drewnianej oraz Szlak „Śladami mitów i legend”. Na terenie powiatu gnieźnieńskiego znajdują się dwa obiekty posiadające status Pomników Historii. Chodzi tutaj o Wyspę Ostrów Lednicki oraz Wzgórze Lecha w Gnieźnie. Pomniki Historii to jedna z czterech form ochrony zabytków wymienionych w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z 2003 r. Terminem tym określa się zabytek nieruchomy o szczególnym znaczeniu dla kultury naszego regionu. Range Pomnika Historii podkreśla fakt, że jest on ustanowiony przez prezydenta RP specjalnym rozporządzeniem na wniosek Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

7. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

7.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy.

7.1.1. Uwarunkowania wynikające ze Strategii Rozwoju Gminy Czarniejewo na lata 2016-2031

Rada Miasta i Gminy Czarniejewo uchwałą nr XXIII/139/16 z dnia 29 czerwca 2016 r. przyjęła Strategię Rozwoju Gminy Czarniejewo na lata 2016-2031. Dokument ten wskazuje jakie są najważniejsze do rozwiązania problemy społeczne, gospodarcze, infrastrukturalne i ekologiczne. Ponadto strategia zawiera analizę SWOT, która pokazuje mocne i słabe strony gminy, a także szanse i zagrożenia jakie stoją przed gminą Czarniejewo. W rozdziale 2.4.4. zatytułowanym turystyka i zagospodarowanie turystyczne zostały omówione walory kulturowe. Najcenniejszymi zabytkami gminy Czarniejewo są obiekty wpisane do rejestru zabytków oraz obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków. Te najciekawsze do których zalicza się Zespół Pałacowy w Czarniejewie, zespoły dworskie w Czeluścinie i Żydowie oraz parki dworskie, a także kościoły w Czarniejewie, Żydowie i Pawłowie zostały w tym rozdziale opisane. Rozdział 2.6 został

poświęcony również walorom kulturowym. W tym rozdziale zostały wyszczególnione zabytki, które są wpisane do rejestru zabytków.

7.1.2. Uwarunkowania wynikające ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Czerniejewo

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania Gminy Czerniejewo zostało uchwalone przez Radę Miejską Gminy Czerniejewo uchwałą nr XXXI/174/2001 z 20 kwietnia 2001 r. i zmienione uchwałą Rady Miasta i Gminy Czerniejewo nr XLVI/264/06 z dnia 27 czerwca 2006 r. oraz uchwałą nr XXXVIII/207/09 z dnia 28 października 2009 r. W Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania Gminy Czerniejewo w części uwarunkowania, ochronie dziedzictwa kulturowego poświęcono rozdział 4 zatytułowany uwarunkowania wynikające z ochrony dóbr kultury. W rozdziale tym zostały wymienione zabytki wpisane do rejestru zabytków Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków oraz spis zabytkowych parków i cmentarzy. W podrozdziale 4.2. został określony zakres i cel ochrony a w podrozdziale 4.3. zostały opisane najważniejsze wartości Czerniejewa, które stanowią zespół pałacowy z parkiem oraz układ urbanistyczny. Wspominano o zabudowie miejskiej oraz o kościołach, dworach, założeniach pałacowych i zabudowie folwarcznej znajdującej się na terenie gminy Czerniejewo. Mowa jest także o wartościach kulturowo-przyrodniczych jakimi są rezerваты: Modrzew Polski w Noskowie, Bielawy, Wiązy w Nowym Lesie. W rozdziale 3.0. uwarunkowania przyrodnicze i stan środowiska w podrozdziale 3.2. ocena stanu środowiska przyrodniczego zostały opisane ww. rezerваты oraz pomniki przyrody występujące na terenie gminy Czerniejewo. W Studium zwrócono uwagę również na dwa elementy, które powinny stać się bazą budowy dobrobytu w mieście i gminie. Są to : wartości kulturowe i wartości przyrodniczo-krajobrazowe. „Czerniejewo, opierając się na zapisach historycznych, bazując na zachowanych wartościach kulturowych, powinno kształtować i wzbogacać tożsamość miasta i okolicy. Troska o pozycję kulturalną miasta prowadzi do wzmocnienia kryteriów branych pod uwagę przez inwestorów przy wyborze miejsca inwestycji.” W części „kierunki” zostały wymienione cele przestrzenne i kulturowe tj.:

- docenienie rangi i zaakceptowanie w Studium zarówno elementów zagospodarowania przestrzennego stanowiących siłę napędową rozwoju, jak i elementów chronionych;
- stała troska o utrzymanie w należyтым stanie obiektów reprezentacyjnych pałacu w Czerniejewie, dalsze doprowadzenie do świetności obiektów pałacowych i folwarcznych oraz parku krajobrazowych;
- podjęcie działań upiększających miasto przy zachowania walorów kompozycyjnych rozplanowania;

- kultywowanie form architektury małomiasteczkowej, charakterystycznej dla Czarniejewa, a równocześnie nadawanie budynkom współczesnych standardów użytkowych;
- pielęgnowania zabytków, pamiątek historycznych, wszystkich przejawów kultury lokalnej. Zaakceptowanie przebiegu Szlaku Piastowskiego, szczególnie na fragmencie trasy Czarniejewo-Nekla-Giecz;
- dążenie do uatrakcyjnienia poszczególnych miejscowości. Tworzenie spójnych układów urbanistycznych poszczególnych miejscowości, eksponowanie obiektów zabytkowych: kościołów, zespołów pałacowo-parkowych, wprowadzenie zieleni do kompozycji urbanistycznych;
- uzupełnianie wolnych działek ciekawymi obiektami – o właściwych gabarytach i nawiązujących do lokalnych wzorów architektury;
- wyeksponowanie głównych walorów przyrodniczych gminy Czarniejewo: korytarzy ekologicznych Wrześnicy i Małej Wrześnicy oraz kompleksów leśnych;
- propagowanie historii miasta i gminy;
- zwiększenie liczby imprez kulturalnych, gospodarczych, sportowych i szerokie ich propagowanie;
- dbałość o stosowanie historycznego nazewnictwa;
- rozszerzenie prawnej ochrony obiektów o walorach historycznych i estetycznych.

W rozdziale 4 strefy polityki przestrzennej – ustalenia, w podrozdziale 4.2. tereny mieszkaniowo-usługowe wymieniono tereny objęte ochroną konserwatorską oraz zasady ich ochrony. W mieście można wyróżnić 3 odrębne obszary, na których winny obowiązywać różne zasady postępowania:

- obszar w ramach zabytkowego układu urbanistycznego, zainwestowany, podlegający procesowi wymiany pojedynczych obiektów;
- obszar w bezpośrednim sąsiedztwie układu zabytkowego, dotychczas nie zainwestowany lub zainwestowany w niewielkim stopniu, przewidziany pod przyszłą zabudowę;
- obszar położony z dala od zabytkowego układu urbanistycznego przewidziany pod przyszłą zabudowę.

W obrębie zabytkowego układu urbanistycznego miasta Czarniejewa należy:

- respektować zalecenia konserwatorskie odnoszące się do ochrony obiektów zabytkowych w wykazie osi widokowych oraz prowadzenia działalności w obrębie strefy archeologicznej. Wszelka działalność inwestycyjna: przebudowy, remonty, modernizacje, rozbudowy, rozbiórki obiektów ujętych w wykazie a także prace ziemne na obszarach eksploracji archeologicznej winny zostać zgłoszone u Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;

- chronić układ urbanistyczny poprzez zachowanie linii zabudowy budynków istniejących oraz stosowanie zasady podziału przestrzeni na przestrzenie publiczne i przestrzenie prywatne. Cechą charakterystyczną zabytkowego układu urbanistycznego Czerniejewa jest występowanie wyraźnie zaznaczonych pierzei ulicznych. Przeważnie na zapleczach pierzei lokalizowania jest zabudowa gospodarcza a dalej rozprzestrzeniają się przestrzenie otwarte. Ochrona osi widokowej dotyczy przede wszystkim głównej osi kompozycyjnej Czerniejewa, osi pałac – kościół. Wzdłuż całego przebiegu ulicy od kościoła do bramy pałacu nie należy wprowadzać elementów przestrzennych;
- przy opracowywaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego pojedynczych działek lub zespołów działek położonych w rejonie zabytkowego układu urbanistycznego przestrzegać zasady, by usytuowanie budynków na działce nawiązywało do charakterystycznych cech historycznego usytuowania;
- wobec nowych budynków mieszkalnych wymagać, by ich gabaryty i zasady komponowania elewacji nawiązywały do charakterystycznych cech budynków istniejących.

Obszar miasta Czerniejewa położony w bezpośrednim sąsiedztwie układu zabytkowego. W rejonie tym należy uwzględnić strefy archeologiczne podobnie jak w obrębie zabytkowego śródmieścia. Formy budynków mieszkalnych, sposób ich usytuowania, gabaryty oraz zasada komponowania elewacji powinna być zbliżona do obszaru zabytkowego śródmieścia.

Obszar położony z dala od zabytkowego układu urbanistycznego, rejon pomiędzy ul. Armii Poznań a ul. Kraszewskiego. W tym rejonie nie narzuca się szczególnych ograniczeń dotyczących form budynków. W przypadku występowania strefy ochrony archeologicznej należy postępować tak jak to określono do zabytkowego układu archeologicznego.

Na obszarach położonych poza miastem projektowaną zabudowę należy nawiązywać do już istniejącej. W każdej miejscowości należy chronić lokalne układy urbanistyczne tworzące własną specyfikę.

7.1.3. Uwarunkowania wynikające z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obowiązujących na terenie Miasta i Gminy Czerniejewo

Na terenie Miasta i Gminy Czerniejewo obowiązuje 46 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla różnych obszarów. Poniżej wymieniono te miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, w których ujęte zostały zapisy dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego.

Uchwała nr XXXV/213/05 Rady Miasta Czerniejewa z dnia 27 października 2010 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części pasa drogowego ul. Armii

Poznań (Dz. Urz. Woj. Wlkp. Nr 5, poz. 65 z dnia 09.01.2006 r.).

W § 8 Ustala się następujące zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków:

1. Z uwagi na położenie obszaru opracowania w strefie występowania stanowisk archeologicznych inwestorzy są zobowiązani do zlecenia nadzoru archeologiczno-konserwatorskiego nad całością prac ziemnych;
2. W razie przypadkowego odkrycia obiektów archeologicznych przez ekipę budowlaną należy zabezpieczyć znalezisko i zgłosić ten fakt do Wydziału Archeologicznego Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Poznaniu.

Uchwała nr VIII/42/2007 Rady Miasta i Gminy Czarniejewo z dnia 16 maja 2007 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego działki o numerze ewidencyjnym 51 we wsi Żydowo – gmina Czarniejewo (Dz. Urz. Woj. Wlkp. Nr 94, poz. 2376 z dnia 26.05.2007 r.). W § 7 w razie natrafienia w trakcie prac ziemnych na obiekty archeologiczne, należy przerwać prace zabezpieczyć teren i niezwłocznie powiadomić odpowiedni organ służby ochrony zabytków, a następnie przystąpić do archeologicznych badań ratunkowych.

Uchwała nr VIII/43/2007 Rady Miasta i Gminy Czarniejewo z dnia 16 maja 2007 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w Żydowie m. Czarniejewo obejmującego działki nr ewid. 115/3 i 409 (Dz. Urz. Woj. Wlkp. Nr 126, poz. 2878 z dnia 31.08.2007 r.). W § 8 Ustala się następujące zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków:

1. Na terenie zieleni parkowej, oznaczonym na rysunku planu symbolem ZP załącznik nr 1 oraz na terenie zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, oznaczonym na rysunku planu symbolem MN - załącznik nr 2 z uwagi na położenie obszarów opracowania w strefie występowania stanowisk archeologicznych inwestorzy są zobowiązani do zlecenia stałego nadzoru archeologiczno-konserwatorskiego nad pracami ziemnymi. Sposób realizacji wyżej wymienionego warunku ustalić z Wydziałem Archeologicznym Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Poznaniu.

Uchwała nr IX/48/2007 Rady Miasta i Gminy Czarniejewo z dnia 27 czerwca 2007 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w Rakowie m. Czarniejewo obejmującego działki nr ewid. 144 i 22/3 (Dz. Urz. Woj. Wlkp. Nr 140, poz. 3128 z dnia 28.09.2007 r.). W § 8 Ustala się następujące zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków:

1. Na terenach zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, oznaczonych na rysunku planu symbolem 1MN i 2MN – załącznik nr 1 oraz terenie zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, oznaczonych na rysunku planu symbolem MN – załącznik nr 2 z uwagi na położenie obszarów opracowania w strefie występowania stanowisk archeologicznych inwestorzy są zobowiązani do zlecenia stałego nadzoru archeologiczno-konserwatorskiego nad pracami ziemnymi. Sposób

realizacji wyżej wymienionego warunku ustalić z Wydziałem Archeologicznym Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Poznaniu.

Uchwała nr XX/111/08 Rady Miasta i Gminy Czarniejewo z dnia 9 kwietnia 2008 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w Czarniejewie obejmującego działki nr ewid. 653 i 73/1, 73/2 (Dz. Urz. Woj. Wlkp. Nr 103, poz. 1920 z dnia 26.06.2008 r.). W § 8 Ustala się następujące zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków:

1) na terenie zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z usługami, oznaczonym na rysunku planu symbolem MNu – załącznik nr 1 oraz na terenie zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej oznaczonym na rysunku planu symbolem MN załącznik nr 2 z uwagi na położenie w strefie występowania stanowisk archeologicznych inwestorzy są zobowiązani do zlecenia stałego nadzoru archeologiczno-konserwatorskiego nad pracami ziemnymi. Sposób realizacji wyżej wymienionego warunku ustalić z Wydziałem Archeologicznym Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Poznaniu;

2) Na terenie zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, oznaczonym na rysunku planu symbolem MN - ZAŁĄCZNIK Nr 2 położonym w obrębie zabytkowego układu urbanistycznego należy przestrzegać obowiązujące linie zabudowy i parametry zabudowy określone w § 10. Zaadaptowania wymagaj drzewa istniejące na działce nr ewid. 7311, stanowiące fragment alei (ul. Pałacowa), tworzącej zabytkową oś łączącą kościół z pałacem.

Uchwała nr XX/112/08 Rady Miasta i Gminy Czarniejewo z dnia 9 kwietnia 2008 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej w rejonie ulicy Polnej w Czarniejewie obejmującego działki nr ewid. 213,224,225,226,227,228 (Dz. Urz. Woj. Wlkp. Nr 100, poz. 1875 z dnia 23.06.2008 r.). W § 8 Ustala się następujące zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków:

Na terenie objętym planem z uwagi na położenie w strefie występowania stanowisk archeologicznych inwestorzy są zobowiązani do zlecenia stałego nadzoru archeologiczno-konserwatorskiego nad pracami ziemnymi. Sposób realizacji wyżej wymienionego warunku należy ustalić z Wydziałem Archeologicznym Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Poznaniu.

Uchwała nr XX/113/08 Rady Miasta i Gminy Czarniejewo z dnia 9 kwietnia 2008 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z usługami w Żydowie działka nr ewid. 483 (Dz. Urz. Woj. Wlkp. Nr 103, poz. 1921 z dnia 26.06.2008 r.).

W § 8 Ustala się następujące zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków:

Na terenie objętym planem z uwagi na położenie w strefie występowania stanowisk archeologicznych inwestorzy są zobowiązani do zlecenia stałego nadzoru archeologiczno-

konserwatorskiego nad pracami ziemnymi. Sposób realizacji wyżej wymienionego warunku należy ustalić z Wydziałem Archeologicznym Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Poznaniu.

Uchwała nr XXIII/131/08 Rady Miasta i Gminy Czarniejewo z dnia 9 lipca 2008 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów zabudowy jednorodzinnej i zabudowy techniczno-produkcyjnej z funkcją mieszkaniową w Żydowie działka nr ewid. 404/15 (Dz. Urz. Woj. Wlkp. Nr 151, poz. 2659 z dnia 10.09.2008 r.).

W § 8 Ustala się następujące zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków:

1) na terenie objętym planem z uwagi na położenie w strefie występowania stanowisk archeologicznych inwestorzy są zobowiązani do zlecenia stałego nadzoru archeologiczno-konserwatorskiego nad pracami ziemnymi. Sposób realizacji wyżej wymienionego warunku ustalić z Wydziałem Archeologicznym Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Poznaniu;

2) nie określa się innych zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej z uwagi na nie występowanie wymienionych zagadnień na obszarze objętym planem.

Uchwała nr XXXVIII/208/09 Rady Miasta i Gminy Czarniejewo z dnia 28 października 2009 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej w Grabach obejmującego działkę nr ewidencyjny 161 (Dz. Urz. Woj. Wlkp. Nr 6, poz. 176 z dnia 13.01.2010 r.).

W § 10 Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:

1) teren planu położony jest w strefie występowania licznych pradziejowych i średniowiecznych zewidencjonowanych stanowisk będących pod ochroną konserwatorską;

2) na terenie planu dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego ustala się obowiązek prowadzenia badań archeologicznych podczas inwestycji związanych z zagospodarowaniem i zabudowywaniem przedmiotowego terenu a wymagających prac ziemnych;

3) pozwolenie na prowadzenie badań archeologicznych inwestor winien uzyskać przed pozwoleniem na budowę.

Uchwała nr XXXVIII/209/09 Rady Miasta i Gminy Czarniejewo z dnia 28 października 2009 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej w Pawłowie dla obszaru części działki nr ewid. 15/1 (Dz. Urz. Woj. Wlkp. Nr 7, poz. 210 z dnia 14.01.2010 r.).

W§10. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:

1) teren planu położony jest w strefie występowania licznych pradziejowych i średniowiecznych zewidencjonowanych stanowisk będących pod ochroną konserwatorską;

2) na terenie planu dla ochrony archeologicznej dziedzictwa kulturowego ustala się

obowiązek prowadzenia badań archeologicznych podczas inwestycji związanych z zagospodarowaniem i zabudowywaniem przedmiotowego terenu a wymagających prac ziemnych;

3) pozwolenie na badanie archeologiczne inwestor winien uzyskać przed pozwoleniem na budowę.

Uchwała nr XXXVIII/210/09 Rady Miasta i Gminy Czarniejewo z dnia 28 października 2009 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z usługami w Pawłowie dla obszaru części działki nr ewid. 53 (Dz. Urz. Woj. Wlkp. Nr 11, poz. 350 z dnia 19.01.2010 r.).

W § 10 Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:

1) teren planu położony jest w strefie występowania licznych pradziejowych i średniowiecznych zewidencjonowanych stanowisk będących pod ochroną konserwatorską część terenów 02 MN, 06 MN, 07 KDW i 10 KDX położone są w obszarze eksploracji archeologicznej;

2) na terenie planu dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego ustala się obowiązek prowadzenia badań archeologicznych podczas inwestycji związanych z zagospodarowaniem i zabudowywaniem przedmiotowego terenu a wymagających prac ziemnych;

3) pozwolenie na prowadzenie badania archeologiczne inwestor winien uzyskać przed pozwoleniem na budowę.

Uchwała nr XXXVIII/211/09 Rady Miasta i Gminy Czarniejewo z dnia 28 października 2009 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z usługami w Pawłowie działka nr ewid. 68/1 (Dz. Urz. Woj. Wlkp. Nr 9, poz. 272 z dnia 15.01.2010 r.).

W § 10 Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:

1) teren planu położony jest w strefie występowania licznych pradziejowych i średniowiecznych zewidencjonowanych stanowisk będących pod ochroną konserwatorską;

2) na terenie planu dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego ustala się obowiązek prowadzenia badań archeologicznych podczas inwestycji związanych z zagospodarowaniem i zabudowywaniem przedmiotowego terenu a wymagających prac ziemnych;

3) pozwolenie na badanie archeologiczne inwestor winien uzyskać przed pozwoleniem na budowę.

Uchwała nr XXXVIII/212/09 Rady Miasta i Gminy Czarniejewo z dnia 28 października 2009 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej w Rakowie dla obszaru działek o numerach ewidencyjnych 80/1 i 13 (Dz. Urz. Woj. Wlkp. Nr 12, poz. 373 z dnia 19.01.2010 r.).

W § 10 Na terenie planu nie występują obiekty i obszary dziedzictwa kulturowego oraz zabytki

i dobra kultury współczesnej.

Uchwała nr XXXVIII/214/09 Rady Miasta i Gminy Czarniejewo z dnia 28 października 2009 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej w Rakowie obejmującego działkę nr ewidencyjny 22/3 (Dz. Urz. Woj. Wlkp. Nr 11, poz. 351 z dnia 19.01.2010 r.).

W § 10. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:

1) teren zmiany planu położony jest w strefie występowania licznych pradziejowych i średniowiecznych zewidencjonowanych stanowisk będących pod ochroną konserwatorską;

2) na terenie zmiany planu dla ochrony archeologicznej dziedzictwa kulturowego ustala się obowiązek prowadzenia badań archeologicznych podczas inwestycji związanych z zagospodarowaniem i zabudowywaniem przedmiotowego terenu a wymagających prac ziemnych;

3) pozwolenie na badanie archeologiczne inwestor winien uzyskać przed pozwoleniem na budowę;

4) na terenie zmiany planu znajduje się znak geodezyjny.

Uchwała nr XXXIII/218/13 Rady Miasta i Gminy Czarniejewo z dnia 28 sierpnia 2013 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla części miejscowości Żydowo (Dz. Urz. Woj. Wlkp. poz. 5281 z dnia 23.09.2013 r.).

W § 6 „nie wyznacza się terenów wymagających określenia zasad ochrony dziedzictwa kulturowego zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.”

Uchwała nr XXXIII/219/13 Rady Miasta i Gminy Czarniejewo z dnia 28 sierpnia 2013 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w Żydowie – działka ewidencyjna nr 686, gmina Czarniejewo (Dz. Urz. Woj. Wlkp. poz. 5353 z dnia 27.09.2013 r.).

W § 6 „nie wyznacza się terenów wymagających określenia zasad ochrony dziedzictwa kulturowego oraz zabytki i dobra kultury współczesnej.”

Uchwała nr XLIII/282/14 Rady Miasta i Gminy Czarniejewo z dnia 7 maja 2014 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w obrębie wsi Rakowo – działki o numerach ewidencyjnych 96/29, 96/30, 96/31, 96/33, 96/34, 96/35, 96/36, 96.37 i 96/38 (Dz. Urz. Woj. Wlkp. poz. 3627 z dnia 14.06.2014 r.).

W § 6 „dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego ustala się obowiązek uzgadniania inwestycji związanych z zagospodarowaniem i zabudowywaniem przedmiotowego terenu przed uzyskaniem pozwolenia na budowę, celem określenia zakresu ewentualnych badań archeologicznych.

Uchwała nr XLVI/328/14 Rady Miasta i Gminy Czarniejewo z dnia 5 listopada 2014 r.

w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w Żydowie – działki ewidencyjne 404/14 i 404/16 (Dz. Urz. Woj. Wlkp. poz. 495 z dnia 02.02.2015 r.).

W § 6 „nie wyznacza się terenów wymagających określenia zasad ochrony dziedzictwa kulturowego oraz zabytki i dobra kultury współczesnej.”

Uchwała nr IX/58/15 Rady Miasta i Gminy Czarniejewo z dnia 27 maja 2015 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w obrębie wsi Rakowo, stanowiącego działki ewidencyjne nr 46/27, 46/29, 46/30 i 46/31 oraz części działek ewidencyjnych nr 46/24 i 46/28 (Dz. Urz. Woj. Wlkp. poz. 3620 z dnia 05.06.2015 r.).

W § 6 W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej ustala się:

1) nakaz uwzględnienia wszelkich ograniczeń w obrębie zewidencjonowanego stanowiska archeologicznego (obszar AZP 52-32/16);

2) nakaz prowadzenia badań archeologicznych podczas prac ziemnych związanych z zabudowaniem bądź zagospodarowaniem terenu.

Uchwała nr XXV/152/16 Rady Miasta i Gminy Czarniejewo z dnia 28 września 2016 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w Żydowie, stanowiącego działki ewidencyjne nr 321, 334, 335, 336, 345/1 oraz części działek ewidencyjnych nr 379 i 537 (Dz. Urz. Woj. Wlkp. poz. 5980 z dnia 07.10.2016 r.).

W § 6 „nie wyznacza się terenów wymagających określenia zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych, oraz dóbr kultury współczesnej.”

7.1.4. Uwarunkowania wynikające z „Aktualizacji Programu Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Czarniejewo na lata 2011-2014 r. z perspektywą na lata 2015-2018”

Rada Miasta i Gminy Czarniejewo podjęła uchwałę nr XIII/90/11 z dnia 21 grudnia 2011 r. w sprawie przyjęcia „Aktualizacji Programu Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Czarniejewo na lata 2011-2014 r. z perspektywą na lata 2015-2018” wraz z „Prognozą oddziaływania na środowisko Aktualizacji Programu Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Czarniejewo na lata 2011-2014 r. z perspektywą na lata 2015-2018”. Poprzedni program opracowany w 2004 r. przyjęto uchwałą nr XXVII/161/05 Rady Miasta i Gminy Czarniejewo z dnia 8 marca 2005 r. Aktualizacja programu ochrony środowiska określa cele, priorytety i działania w dziedzinie ochrony środowiska. W programie podjęto kwestie racjonalnego użytkowania zasobów przyrody i surowców, energii oraz poprawy jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego gminy. W rozdziale 3.9. zatytułowanym Formy ochrony przyrody wymienione zostały pomniki przyrody objęte ochroną konserwatorską oraz obszar Natura 2000, a także wymieniono trzy rezerwaty przyrody takie jak:

rezerwat „Modrzew Polski w Noskowie”, rezerwat „Wiązy w Nowym Lesie” oraz rezerwat „Bielawy”. W rozdziale 3.10. zostały opisane walory turystyczne gminy Czarniejewo. W rozdziale tym wspomniano również o najciekawszych zabytkach gminy takich jak: Zespół pałacowy w Czarniejewie, kościół pw. św. Jana Chrzciciela w Czarniejewie oraz kościół w Żydowie pw. św. Stanisława wraz z wyposażeniem, a także wspomniano o Szlaku Piastowski.

7.1.5. Uwarunkowania wynikające z Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych dla miasta i gminy Czarniejewo

Gmina Czarniejewo posiada Plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych. Plan ten został uzgodniony ze Starostą Gnieźnieńskim oraz Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Ma on na celu ochronę przede wszystkim zabytków ruchomych, które znajdują się na terenie gminy Czarniejewo. Zawarte są w planie informacje dotyczące postępowania i ewakuacji zabytków ruchomych w czasie wojny, a także w przypadkach zagrożeń spowodowanych klęskami żywiołowymi takimi jak: pożary, powódzie, wichury. W planie znajduje się także wykaz jednostek, które trzeba poinformować o ww. zaistniałych sytuacjach. Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych, Plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych należy co roku aktualizować.

7.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa kulturowego na obszarze Miasta i Gminy Czarniejewo

7.2.1. Obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków nieruchomych

Bure

- zagroda (d. osada leśna), poł. XIX, 1979-80, nr rej.: 1896/A z 17.02.1982, w tym:
- dom (chata), drewniana.
- stodoła, drewniana.
- obora

Czeluścin

- zespół dworski, nr rej.: 2163/A z 29.09.1988, w tym:
 - dwór, 1870-80
 - park, 2 poł. XIX - XX

Czarniejewo

- historyczny układ urbanistyczny miasta, XIV-XIX, nr rej.: 591/Wlkp/A z 13.03.2008 r.
- kościół par. p.w. św. Jana Chrzyciela, k. XVI, XVIII, 1904, nr rej.: 374/A z 25.11.1968 r.
- zespół pałacowy, XVIII-XX, nr rej.: 878/Wlkp/A z 21.02.1964 i z 2.01.2013, w tym:
 - pałac, 1771-90, 1926-28
 - 2 oficyny, 1771-90, 1926-28
 - stajnia, 4 ćw. XVIII, 1926-28
 - wozownia
 - ogrodzenie dziedzica, mur z 2 bramami, XVIII-XX
 - park z poddziedzicem i dziedzicem honorowym, XVIII-XX
 - budynek bażantarni, pocz. XIX, nr rej.: 1937/A z 19.01.1984
- dom, Rynek 7, 1834, nr rej.: 972/A z 6.03.1970
- dom, pl. Wiosny Ludów 17/18, 1834, nr rej.: 375/A z 25.11.1968

Gębarzewo

- dom, drewniany., 1829, nr rej.: IV/73/14/58 z 25.04.1958 (przeniesiony – skansen na Lednicy)

Kosmowo

- park dworski, k. XIX, nr rej.: 1948/A z 31.08.1984

Pawłowo

- kościół p.w. św. Marcina, drewniany, 1762, nr rej.: 448/A z 1.02.1969

Żydowo

- kościół par. p.w. św. Stanisława Biskupa, 1845, 1920, nr rej.: 2654/A z 26.11.1998
- cmentarz kościelny, nr rej.: jw.
- zespół dworski, XVIII-XIX, w tym :
 - dwór „stary”, nr rej.: 193/A z 22.08.1968
 - park, nr rej.: 2166/A z 13.04.1989

7.2.2. Stan zachowania zabytków wpisanych do rejestru zabytków

Miejscowość	Obiekt	Stan zachowania
Bure	Zagroda wiejska	3
Czeluścin	Dwór	3
	Park	
	Kościół pw. św. Jana Chrzyciela	4

Czerniejewo	Pałac	4
	Oficyny	4
	Stajnia	3
	Wozownia	4
	Bażantaria	5
	Park	
	Zajazd Pl. Wiosny Ludów 17/18	3
Gębarzewo	Chałupa Podcieniowa	Przeniesiona do skansenu na Lednicy
Kosmowo	Park	
Pawłowo	Kościół pw. św. Marcina	4
Żydowo	Kościół pw. św. Stanisława	4
	Dwór	4
	Park	

Stan na 2017 r.

7.2.3. Charakterystyka najcenniejszych zabytków Miasta i Gminy Czerniejewo

Zespół pałacowo-parkowy w Czerniejewie, który jest wydierżawiany przez GTS Holding Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, Spółka komandytowa jest kompozycyjnie powiązany z miastem szeroką ulicą tworzącą oś widokową zamkniętą od północy okazałą bramą prowadzącą na teren założenia parkowego, od południa zaś kościołem pw. św. Jana Chrzciciela. Mniej więcej w połowie tej ulicy zlokalizowany jest mostek. Założenie pałacowe posiada dwa oddzielone ozdobnym ogrodzeniem dziedzińce: tzw. poddziedziniec, na którym naprzeciw siebie od wschodu i zachodu usytuowane są budynki wozowni i stajni oraz dziedziniec honorowy z pałacem na osi i dwiema oficynami po bokach. Za pałacem znajduje się rozległe założenie parkowe, w którego północnej części mieści się bażantarnia.

Rys. Pałac w Czerniejewie

Opracowanie: źródło własne

Pałac wraz z oficynami wzniesiono w latach 1771-1775, gdy właścicielem dóbr czerniejewskich był generał Jan Lipki. Prawdopodobnie wraz z pałacem założono park. W latach 1789-1790 pałac przebudowano – wygląd elewacji frontowej wzbogacony został o portyk kolumnowy zwieńczony trójkątnym naczółkiem, a elewacji ogrodowej o trójboczny ryzalit. Na parterze powstała Sala Pompejańska, a na piętrze Sala Balowa. W latach 1803-1806 pałac poddany renowacji prawdopodobnie zyskał ściennie malowidła oraz stiuki wykonane przez sztukatora Ceptowicza. W latach od ok. 1824 do 1939 dobra czerniejewskie znajdowały się w rękach rodziny Skórzewskich. W latach 1911-1912, wg projektu Kazimierza Ulatowskiego, przekształcono dziedziniec honorowy obniżając go i dobudowując schody do dziedzińcem a portykiem oraz rampy przy oficynach. W latach 1926-1928 wg projektu warszawskiego architekta Juliusza Nagórskiego do wschodniego ryzalitu pałacu dobudowane zostało nowe skrzydło, które wraz z galerią połączyło korpus pałacu z oficyną wschodnią. Zbudowano nową klatkę schodową. Z elewacji ogrodowej usunięto balkon, a pod oknami wschodniej części piętra umieszczono dekorację tralkową. Przypuszcza się, że ww. latach wybudowano nową bramę wjazdową. W latach 1978-1985 od strony zachodniej dobudowano galerię łączącą pałac z oficyną zachodnią. Znajdujące się na terenie budynki wozowni i stajni wzniesiono prawdopodobnie wg projektu Ignacego Graffa w latach 1779-1780. Wraz z rozbudową pałacu w latach 1926-28 budynki wozowni i stajni zostały odnowione i wzbogacone o detale architektoniczne tj. festony i panoplia w elewacji frontowej. Główny korpus pałacu dwukondygnacyjny, częściowo podpiwniczony, nakryty dachem czterospadowym pokrytym dachówką karpiówką. Budynki oficyn wschodniej i zachodniej murowane, otynkowane, wzniesione na planie prostokąta na wysokim cokole, piętrowe z kondygnacją piętra w formie mezzanina, częściowo podpiwniczone. Przykryte dachem czterospadowym, dach pokryty ceramiczną dachówką karpiówką. Elewacje oficyn zakomponowane symetrycznie, oś siedmioosiowych fasad i elewacji ogrodowych zaakcentowana trójosiowym płytkim pseudoryzalitem zwieńczonym tymponem.

W pseudoryzalitach fasad, a w przypadku oficyny zachodniej również w elewacji tylnej na osi w płycinie zamkniętej łukiem pełny otwór drzwiowy. Elewacje boczne trójosiowe. Parter i naroża pseudoryzalitów oraz naroża elewacji boniowane. Wnętrza pierwotnie dwutraktowe z sienią na osi, obecnie z wtórnymi podziałami. Znajdujące się na terenie przeddziedzińca budynki wozowni i stajni murowane, otynkowane, parterowe. Budynek stajni w kształcie litery „L” przykryty dwoma dachami trójspadowymi zestawionymi ze sobą prostopadle kalenicami, a przylegający do stajni od strony południowej aneks nakryty dachem jednospadowym. Dachy kryte ceramiczną dachówką karpiówką. Fasady obu budynków o analogicznej kompozycji i dekoracji architektonicznej – symetryczne, siedmioosiowe z pseudoryzalitem na osi zwieńczonym wystawką dachową z tympononem. Pseudoryzality na osi potraktowane najbardziej dekoracyjnie, z festonami w parterze, panopliami flankującymi okno w wystawce i trójkątnym naczółkiem z tarczą zegarową w naczółku stajni i zegarem słonecznym w naczółku wozowni.

Źródło: Decyzja Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu (nr Po-WD.5130.6339.12.2R.2012).

Rys. Wozownia

Źródło: opracowanie własne.

Rys. Brama wjazdowa

Opracowanie: źródło własne

Brama wjazdowa główna murowana, otynkowana, od strony ulicy zamknięty półkoliście otwór wjazdowy flankują pary tokańskich kolumn dźwigających belkowanie zdobione metopami i tryglifami oraz przerywany dołem tympanon, w którym kartusz herbowy. Po bokach bramy proste odcinki muru, które przechodzą w ćwierćkoliste fragmenty ogrodzenia połączone od zachodu z narożnikiem budynku stajni, od wschodu z narożem wozowni. Mur ceglany, otynkowany, gładki zwieńczony profilowanym gzymsem, nakryty dachówką, podzielony na przęsła. Ogrodzenie dziedzińca honorowego zamyka prostokąt dziedzińca od strony wschodniej, zachodniej i południowej. Ogrodzenie ceglane, otynkowane składa się z podmurówki podzielonej na przęsła wysokimi czworokątnymi słupami zwieńczonymi wazonami. Przęsła wypełnione metalową kratą w formie lanc. Ogrodzenie od strony południowej z bramą wjazdową na dziedziniec honorowy na osi zbudowaną z dwóch większych, poziomo boniowanych słupów zwieńczonych lampami. W ogrodzeniu dziedzińca honorowego również dwie bramy boczne od wschodu i od zachodu, we wschodnim odcinku także furtka.

Mostek usytuowany mniej więcej na środku osi widokowej pałac – kościół, przy ul. Pałacowej. Balustrady mostku murowane, otynkowane, mają postać muru, którego krańce w kształcie cokołów ujęte po bokach wolutowymi spływami dźwigają bogato zdobione wazy. Na osi mur zwieńczony kartuszem herbowym.

Opracowanie: źródło własne

Park o zachowanych śladach parku barokowego, które widoczne są w głównej osi kompozycji będącej kontynuacją osi kościół – pałac. Usytuowana na osi główna brama wjazdowa prowadzi brukowany podjazd z aleją kasztanowców zwyczajnych. Następnie szeroka brama wprowadza na dziedziniec honorowy ograniczony dekoracyjnym ogrodzeniem, przy którym wiekowe lipy szerokolistne. Po stronie północnej za pałacem rozciąga się duża powierzchnia z trawiastymi parterami i parterem wodnym – stawem oraz obecnie zarośniętym kanałem na osi. Teren ten ograniczony jest od wschodu i zachodu równoległymi do osi symetrii aleją grabową przechodząca w mieszaną oraz aleją lipową. Za parterem wodnym aleje przechodzą w ciągi komunikacyjne rozchodzące się promieniście. Droga od strony zachodniej kończy się na prostopadłej do niej alei kasztanowców prowadzącej do budynku bażantarni, druga od wschodu kontynuowana do północnej granicy parku zakończona bramą, obsadzoną po obu stronach jednorzędowymi szpalerami grabowymi. Parter wodny – staw przed elewacją ogrodową pałacu łączy się od północnego zachodu i od wschodu z kolejnymi dwoma stawami z wyspami porośniętymi wierzbami i olchami. Teren parku od strony wschodniej, zachodniej i północnej o charakterze krajobrazowym, od północnej strony park o charakterze leśnym z budynkiem bażantarni w głębi. Teren leśny od północy okalający budynek bażantarni z trójrzędową aleją biegnącą na zachód, która od strony północnej obsadzona jest dwoma rzędami drzew: grabów i dębów, a od południowej rzędem lip. Droga pierwotnie zakończona bramą, z której pozostał jeden słup. Drzewostan parku składa się głównie z grabów, jesionów, lip, dębów i kasztanowców, w dużej ilości występują również kolny, wiązy, robinie i olchy czarne; drzewa iglaste reprezentowane są przez sosnę czarną, świerk pospolity i srebrny, sosnę wejmutkę oraz modrzew. Od południowego zachodu część parku o charakterze ogrodu użytkowego, od którego w niewielkiej odległości zlokalizowany jest dom ogrodnika.

Rys. Park

Opracowanie: źródło własne

2) Kościół parafialny p.w. Jana Chrzciciela położony w środkowej części miasta, na osi pałacu, murowany, wzniesiony w poł. XVI w. na ruinach wcześniejszej świątyni z XIII w. W 2 poł. XVII w. po raz kolejny został zrujnowany, po czym odbudowany oraz rozbudowany w pocz. XVIII w. (m.in. budowa wieży) staraniem Władysława Radonickiego, wojewody poznańskiego. W 1904-08 roku do jednonawowej budowli dodano nawę boczną, kaplice przylegające do zamkniętego wielobocznie prezbiterium (od północy przylega dawna zakrystia, zmieniona w 1904 r. na kaplicę, a od południa analogiczna kaplica Skórzewskich pochodząca z tego samego czasu) oraz aneks dobudowany do prezbiterium (zakrystia). Wieża dostawiona do nawy głównej od strony zachodniej z kruchtą w przyziemiu i nową kostnicą od północnej. Zachowane elementy wyposażenia - barokowe rzeźby i witraże z pocz. XX w. - własność: Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. Jana Chrzciciela w Czarniejewie.

Rys. Kościół parafialny p.w. Jana Chrzciciela w Czarniejewie

Opracowanie: źródło własne

3) Na rynku znajduje się dawny zajazd (Pl. Wiosny Ludów 17/18) wzniesiony w 1834r. (data na opasce), parterowy, z szeroką bramą wjazdową. Budynek późnoklasycystyczny, na planie

wydłużonego prostokąta z sienią przejazdową na osi, flankowaną dwoma półkolumnami wspierającymi wystawkę ozdobioną półkolumnami. Budynek w dobrym stanie technicznym - własność prywatna.

4) Zagroda wiejska w Buryim wzniesiona w 1 ćw. XIX w., oddalona 1,5 km od lokalnej drogi Wierzyce-Czerniejewo. Zagroda stanowi przykład budownictwa olęderskiego. Zagrodę tworzą 3 obiekty – drewniane chałupa i stodoła oraz murowana chlewnia – własność osób prywatnych.

5) Na terenie gminy znajdują się 2 zespoły dworsko-parkowe wpisane do rejestru zabytków. Pierwszy z nich w Czeluścinie położony jest po wschodniej stronie drogi Września-Żydowo. Neorenesansowy dwór wzniesiony w latach 80-tych XIX w. dla Zygmunta Władysława Skórzewskiego, właściciela dóbr obecnie będący własnością Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością „EKOFERMA”. Budynek murowany, na planie prostokąta z nieznacznie wysuniętym ryzalitem w środkowej partii elewacji zachodniej oraz narożnikiem południowo-wschodnim. Od wschodu w prostokątnej dobudówce umieszczona została klatka schodowa a przy niej prostokątny w planie taras i wieża z przeźroczami w górnej partii. W części zachodniej dwór jednokondygnacyjny, pozostała część budynku dwukondygnacyjna.

6) Drewniany kościół p.w. Św. Marcina w Pawłowie został wzniesiony w 1762 r. z fundacji kapituły gnieźnieńskiej i kantora gnieźnieńskiego Krzysztofa Hilarego Szembeka na miejscu wcześniejszego z ok. XIV w. Odnawiany w latach 1856, 1888. W 1928-32 dostawiono wieżę zachodnią i zmieniono dawną południową kruchtę na kaplicę. Świątynia drewniana, jednonawowa z nieco węższym i niższym prezbiterium zamkniętym wielobocznie oraz zakrystia od północy. W roku 2002 r. w związku ze złym stanem technicznym obiektu przystąpiono do prac remontowych obejmujących m.in. częściową wymianę deskowania ścian, zabezpieczenie budynku przed napływem wilgoci, zabezpieczenie wszystkich elementów drewnianych przed działaniem owadów oraz wilgoci i ognia, remoncie dachu i wymianie zniszczonej dachówki ceramicznej na gont drewniany. Do końca 2002 r. przeprowadzono prace polegające na remoncie dachu i wymianie dachówki nad prezbiterium. W 2003r. wykonano kolejny etap robót związany z remontem części pn. nawy. Własność – Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. św. Marcina w Pawłowie.

Opracowanie: źródło własne

7) Założenie dworsko-parkowe w Żydowie z dworem klasycystycznym wzniesionym w pocz. XIX w., następnie przebudowanym w 1937 r. Zespół położony jest w zachodniej części wsi. Budynek dworu murowany, wzniesiony na planie prostokąta z poprzecznie usytuowanym skrzydłem od południa i niewielkim ryzalitem od północy. Elewacja frontowa z centralnie usytuowanym tarasem poprzedzonym szerokimi schodami i balkonem wspartym na słupach. Blok skrzydła południowego został ukształtowany jak wieża i zwieńczony balustradą w formie krenelażu. Budynek w większej części pozbawiony detalu architektonicznego. Obiekt jest w zadowalającym stanie technicznym po remontach dachu i elewacji przeprowadzonych w 1998 r. - własność Skarbu Państwa – Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa, Oddział Terenowy w Warszawie.

8) Kościół parafialny p.w. Św. Stanisława Biskupa w Żydowie pierwotnie drewniany, następny szachulcowy fundacji Antoniego Smoleńskiego, cześnika ciechanowskiego, spalony w 1811 r. Obecny późnoklasycystyczny został wzniesiony w latach 1843-46 z fundacji Piotra Chełmickiego i rozbudowany w 1920 r. o dwie kaplice. Kościół o bardzo prostej formie architektonicznej, na rzucie prostokąta, salowy z kruchtą i wieżą od zachodu. Przy kościele dzwony z XVIII w. Stan techniczny bardzo dobry – od 2002 roku przeprowadzone zostały remonty elewacji oraz pokrycia dachowego – własność Parafia Rzymsko-Katolicka pw. św. Stanisława Biskupa w Żydowie.

7) Rys. Kościół pw. św. Stanisława Biskupa w Żydowie

Opracowani: źródło własne

9) Historyczny układ urbanistyczny miasta Czarniejewo

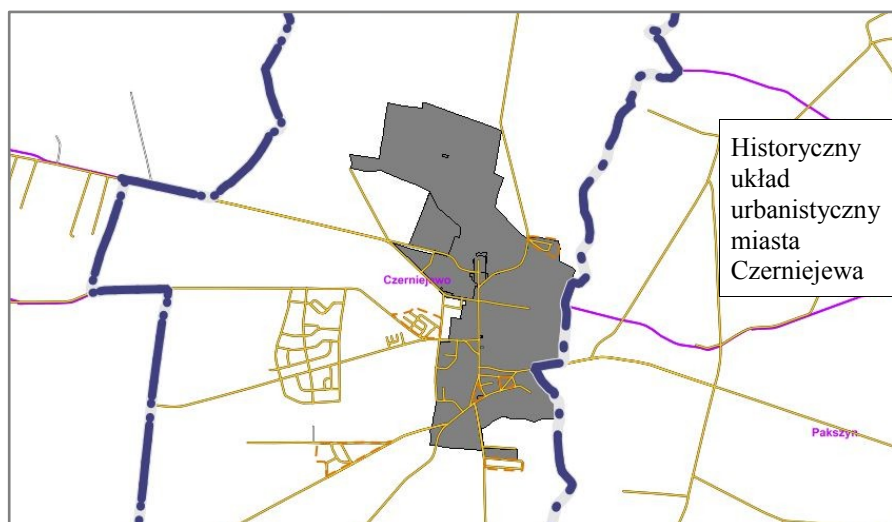
Decyzją Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu z dnia 13.03.2008 r. do rejestru zabytków pod numerem 591/Wlkp/A został wpisany historyczny układ urbanistyczny miasta Czarniejewo.

Historyczny układ urbanistyczny miasta Czarniejewo jest terenem ukształtowanym w średniowieczu z elementami rozwiniętymi w następnych stuleciach, szczególnie w XVIII i XIX wieku. Tereny obecnego miasta Czarniejewo były zasiedlone już w czasach prehistorycznych. W obrębie historycznego układu urbanistycznego Czarniejewo zostały udokumentowane stanowiska archeologiczne oraz nawarstwienia kulturowe, rozpoznane w trakcie badań terenowych, zarówno powierzchniowych, jak i prac archeologicznych prowadzonych podczas różnych inwestycji. Z badań tego terenu wynika, że obszar ten charakteryzuje się intensywnym osadnictwem - najstarsze ślady działalności ludzkiej pochodzą z epoki kamienia – mezolitu (ok. 8000–4500 p.n.e.) i neolitu (ok. 4500–1900 p.n.e.). Kolejnym horyzontem osadniczym była epoka brązu i początek epoki żelaza, skąd pochodzą ślady pobytu ludności kultury łużyckiej. Proces intensywnego rozwoju osadnictwa przebiegał na okres wczesnego średniowiecza (faza D-F, 950-1350 r.). Od czasów wczesnego średniowiecza osadnictwo w obrębie dzisiejszego Czarniejewo funkcjonowało poprzez późne średniowiecze, aż po czasy nowożytne i współczesne. Obszar Czarniejewo, kształtujący się przez blisko 800 lat, ukazuje nieprzerwaną ciągłość procesów urbanizacji ośrodka złożonego z trzech jednostek przestrzennych i administracyjnych (do 1955): miasta, wsi i majątku. Każdy etap rozwoju tj. osadnictwa przedlokacyjnego, lokacji miejskiej, rozwoju w okresie nowożytnym oraz przemian w XIX i XX w. jest dobrze widoczny. W mieście zachowały się również relikty osadnictwa oraz obiekty architektury i budownictwa od średniowiecza po okres międzywojenny. Wyznaczone granice obejmują teren o największym nasyceniu elementów przestrzeni historycznej miasta. Dobry stan zachowania poszczególnych elementów układu przestrzennego: rynku, ulic, podziałów gruntów i architektury sakralnej,

użyteczności publicznej i mieszkalnej oraz wyraźna czytelność ich genezy widzianej w szerokim kontekście rozwoju społeczno-gospodarczego Wielkopolski. Historyczny ośrodek miejski znajduje się w grupie szczególnie cennych zespołów, składających się na dziedzictwo kulturowe kraju. Uwidacznia się to również przez nagromadzenie historycznej architektury uznanej za szczególnie cenne przykłady zabytkowej zabudowy miasta i wpisanej do rejestru zabytków. W obrębie wpisanego do rejestru zabytków obszaru znajdują się następujące obiekty wpisane do rejestru zabytków:

- kościół pw. św. Jana Chrzciciela;
- zespół pałacowo-parkowy;
- bażantarnia;
- dawny zajazd z 1834 r. od dom mieszkalny, Rynek 7.

Rys. Mapa z zaznaczonym historycznym układem urbanistycznym miasta Czarniejewo

Opracowanie: źródło własne

7.2.4. Zabytki nieruchome ujęte w gminnej ewidencji zabytków

Miejscowość	Adres	Obiekt	Datowanie	Forma ochrony
Bure	Bure 62-250 Czarniejewo	Dom w zagrodzie	1 poł. XIX w.	Rejestr zabytków Nr 1896/A z dnia 17.02.1982 r.
Bure	Bure 62-250 Czarniejewo	Stodoła w zagrodzie	1 poł. XIX w.	Rejestr zabytków Nr 1896/A z dnia 17.02.1982 r.
Bure	Bure 62-250 Czarniejewo	Obora w zagrodzie	1813 r.	Rejestr zabytków Nr 1896/A z dnia 17.02.1982 r.
Czeluścin	Czeluścin	Dwór w zespole		Rejestr zabytków Nr

Miejscowość	Adres	Obiekt	Datowanie	Forma ochrony
	62-250 Czerniejewo	dworsko-folwarcznym		2163/A z dnia 29.09.1988 r.
Czełuścin	Czełuścin 62-250 Czerniejewo	Park krajobrazowy w zespole dworsko-folwarcznym	2 poł. XIX w.	Rejestr zabytków Nr 2163/A z dnia 29.09.1988 r.
Czełuścin	Czełuścin 62-250 Czerniejewo	Dom w zespole dworsko-folwarcznym	XIX/XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czełuścin	Czełuścin 62-250 Czerniejewo	Obora w zespole dworsko-folwarcznym	4 ćw. XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czełuścin	Czełuścin 62-250 Czerniejewo	Obora w zespole dworsko-folwarcznym	1 ćw. XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czełuścin	Czełuścin 62-250 Czerniejewo	Obora i Spichlerz w zespole dworsko-folwarcznym	4 ćw. XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czełuścin	Czełuścin nr 1 62-250 Czerniejewo	Czworak w zespole dworsko-folwarcznym	1 ćw. XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czełuścin	Czełuścin nr 2 62-250 Czerniejewo	Czworak w zespole dworsko-folwarcznym	k. XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czełuścin	Czełuścin nr 4 62-250 Czerniejewo	Dwojak w zespole dworsko-folwarcznym	k. XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	Czerniejewo 62-250 Czerniejewo	Układ Urbanistyczny	XIV-XVIII w.	Rejestr zabytków Nr 591/Wlkp/A z dnia 13.03.2008 r.
Czerniejewo	Czerniejewo 62-250 Czerniejewo	Kościół pw. św. Jana Chrzciciela	ok. poł. XVI w. częściowo zrujnowany 2 poł. XVII w. odbudowany (sklepienia, wieża) do 1737 r. przebud. 1762-1807 r. rozbud. (nawa boczna pn. kaplica) 1904-1908 r.	Rejestr zabytków nr 374/A z dnia 25.11.1968 r.
Czerniejewo	Czerniejewo 62-250 Czerniejewo	Ogrodzenie, krata w zespole kościoła	XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy

Miejscowość	Adres	Obiekt	Datowanie	Forma ochrony
		parafialnego		
Czerniejewo	ul. ks. O. Kopczyńskiego 7 62-250 Czerniejewo	Plebania w zespole kościół parafialnego	k. XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. ks. O. Kopczyńskiego 7 62-250 Czerniejewo	Ogrodzenie plebanii w zespole kościoła parafialnego	k. XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. Wrzesińska 62-250 Czerniejewo	Cmentarz Rzymskokatolicki	ok. 1825	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. Wyszynskiego 6 62-250 Czerniejewo	Szkoła Ewangelicka, ob. biblioteka	I. 90 XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	pl. Wiosny Ludów 7 62-250 Czerniejewo	Bank Ludowy, ob. dom	I. 30 XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. Poznańska 1 62-250 Czerniejewo	Poczta	XIX/XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	pl. Wiosny Ludów 17/18 62-250 Czerniejewo	Zajazd ob. dom	1834 r.	Rejestr zabytków Nr 375/A z dnia 25.11.1968 r.
Czerniejewo	pl. Wiosny Ludów 13 62-250 Czerniejewo	Hotel, ob. dom	pocz. XX	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. gen. Lipskiego 5 62-250 Czerniejewo	Pałac w zespole pałacowo- folwarczym	1771-1775 r., 1926-1928 r. - skrzydło wschodnie	Rejestr zabytków Nr 3/A z dnia 21.02.1964 r.
Czerniejewo	ul. gen. Lipskiego 62-250 Czerniejewo	Oficyna wschodnia w zespole pałacowo- folwarczym	1771-1775 r.	Rejestr zabytków Nr 3/A z dnia 21.02.1964 r.
Czerniejewo	ul. gen. Lipskiego 62-250 Czerniejewo	Oficyna zachodnia w zespole pałacowo- folwarczym	1771-1775	Rejestr zabytków Nr 3/A z dnia 21.02.1964 r.
Czerniejewo	ul. gen. Lipskiego 62-250 Czerniejewo	Stajnia w zespole pałacowo- folwarczym	1780 r.	Rejestr zabytków Nr 3/A z dnia 21.02.1964 r.
Czerniejewo	ul. gen. Lipskiego 62-250 Czerniejewo	Wozownia w zespole pałacowo- folwarczym	1780 r.	Rejestr zabytków Nr 3/A z dnia 21.02.1964 r.
Czerniejewo	ul. gen. Lipskiego 62-250 Czerniejewo	Dziedziniec przedni w zespole pałacowo- folwarczym	XVIII/XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. gen. Lipskiego 62-250 Czerniejewo	Dziedziniec honorowy w zespole	XVIII/XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy

Miejscowość	Adres	Obiekt	Datowanie	Forma ochrony
		pałacowo-folwarczym		
Czerniejewo	ul. gen. Lipskiego 62-250 Czerniejewo	Brama główna w zespole pałacowo-folwarczym	XIX w.	Rejestr zabytków Nr 3/A z dnia 21.02.1964 r.
Czerniejewo	Czerniejewo 62-250 Czerniejewo	Bramy boczne w zespole pałacowo-folwarczym	XIX w.	Rejestr zabytków Nr 3/A z dnia 21.02.1964 r.
Czerniejewo	Czerniejewo 62-250 Czerniejewo	Ogrodzenie w zespole pałacowo-folwarczym	XIX w.	Rejestr zabytków Nr 3/A z dnia 21.02.1964 r.
Czerniejewo	ul. gen. Lipskiego 7 62-250 Czerniejewo	Dom ogrodnika w zespole pałacowo-folwarczym	k. XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. gen. Lipskiego 62-250 Czerniejewo	Bażantarnia w zespole pałacowo-folwarczym	pocz. XIX w.	Rejestr zabytków Nr 1937/A z dnia 19.01.1984 r.
Czerniejewo	Czerniejewo 62-250 Czerniejewo	Rządcówka w zespole pałacowo-folwarczym	4 ćw. XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	Czerniejewo 62-250 Czerniejewo	Park krajobrazowy w zespole pałacowo-folwarczym	k. XVIII w. przekształcony 4 ćw. XIX w. 1926-1928	Rejestr zabytków orzeczenie z dnia 14.10.1948 r.
Czerniejewo	ul. Pałacowa 62-250 Czerniejewo	Mostek w zespole pałacowo-folwarczym	3 ćw. XIX w.	Rejestr zabytków Nr 3/A z dnia 21.02.1964 r.
Czerniejewo	Czerniejewo 62-250 Czerniejewo	Stajnia w zespole pałacowo-folwarczym	pocz. XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	Czerniejewo 62-250 Czerniejewo	Stodoła w zespole pałacowo-folwarczym	pocz. XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	Czerniejewo 62-250 Czerniejewo	Kuźnia w zespole pałacowo-folwarczym	pocz. XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	Czerniejewo 62-250 Czerniejewo	Bramy wjazdowe na Folwark w zespole pałacowo-folwarczym	k. pocz. XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	Czerniejewo 62-250 Czerniejewo	Pozostałości ogrodzenia w zespole pałacowo-	k. pocz. XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy

Miejscowość	Adres	Obiekt	Datowanie	Forma ochrony
		folwarczym		
Czerniejewo	ul. gen. Lipskiego 1 62-250 Czerniejewo	Dom w zespole pałacowo- folwarczym	ok. 1910 r.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. gen. Lipskiego 2 62-250 Czerniejewo	Dom w zespole pałacowo- folwarczym	k. XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. gen. Lipskiego 3 62-250 Czerniejewo	Dom w zespole pałacowo- folwarczym	XIX/XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. Pałacowa 28 62-250 Czerniejewo	Dom w zespole pałacowo- folwarczym	k. XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. Pałacowa 29 62-250 Czerniejewo	Dom w zespole pałacowo- folwarczym	k. XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. Pałacowa 31 62-250 Czerniejewo	Dom w zespole pałacowo- folwarczym	k. XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. Pałacowa 32 62-250 Czerniejewo	Dom w zespole pałacowo- folwarczym	I. 20 XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. Pałacowa 34 62-250 Czerniejewo	Dom w zespole pałacowo- folwarczym	k. XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. Pałacowa 36 62-250 Czerniejewo	Dom w zespole pałacowo- folwarczym	2 poł. XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. Powstańców Wielkopolskich 2 62-250 Czerniejewo	Dom w zespole pałacowo- folwarczym	pocz. XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. Gnieźnińska 2 62-250 Czerniejewo	Dom	XIX/XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. Gnieźnińska 3 62-250 Czerniejewo	Dom	ok. poł. XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. Gnieźnińska 4 62-250 Czerniejewo	Dom	I. 20 XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. ks. O. Kopczyńskiego 1 62-250 Czerniejewo	Dom w zespole domu	2 poł. XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. ks. O. Kopczyńskiego 1	Ogrodzenie w zespole domu	2 poł. XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy

Miejscowość	Adres	Obiekt	Datowanie	Forma ochrony
	62-250 Czerniejewo			
Czerniejewo	ul. ks. O. Kopczyńskiego 3 62-250 Czerniejewo	Dom	pocz. XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. ks. O. Kopczyńskiego 4 62-250 Czerniejewo	Dom	I. 20 XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. ks. O. Kopczyńskiego 5 62-250 Czerniejewo	Dom	1910-1920 r.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. ks. O. Kopczyńskiego 10 62-250 Czerniejewo	Dom	1 ćw. XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. ks. O. Kopczyńskiego 11 62-250 Czerniejewo	Dom	I. 20 XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. ks. O. Kopczyńskiego 12 62-250 Czerniejewo	Dom	1 ćw. XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. ks. O. Kopczyńskiego 13 62-250 Czerniejewo	Dom	4 ćw. XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. 1 Maja 1 62-250 Czerniejewo	Dom	pocz. XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. 1 Maja 2 62-250 Czerniejewo	Dom	1 ćw. XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. 1 Maja 4 62-250 Czerniejewo	Dom	I. 30 XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. 1 Maja 5 62-250 Czerniejewo	Dom	4 ćw. XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. 1 Maja 6 62-250 Czerniejewo	Dom	pocz. XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. 1 Maja 7 62-250 Czerniejewo	Dom	pocz. XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. 1 Maja 8 62-250 Czerniejewo	Dom	pocz. XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. 1 Maja 9 62-250 Czerniejewo	Dom	pocz. XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	os. Młynarskie 2 62-250 Czerniejewo	Dom	I. 20-30 XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	os. Młynarskie 3 62-250 Czerniejewo	Dom	I. 20-30 XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy

Miejscowość	Adres	Obiekt	Datowanie	Forma ochrony
Czerniejewo	os. Młynarskie 4 62-250 Czerniejewo	Dom	I. 20-30 XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. Pałacowa 1 62-250 Czerniejewo	Dom	1900-1910	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. Pałacowa 3 62-250 Czerniejewo	Dom	1900-1910	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. Pałacowa 4 62-250 Czerniejewo	Dom	4 ćw. XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. Pałacowa 5 62-250 Czerniejewo	Dom	4 ćw. XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. Pałacowa 12 62-250 Czerniejewo	Dom	k. XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. Pałacowa 16 62-250 Czerniejewo	Dom	pocz. XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. Pałacowa 18 62-250 Czerniejewo	Dom	I. 20/30 XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. Pałacowa 25 62-250 Czerniejewo	Dom	XIX/XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. Poznańska 44/46 62-250 Czerniejewo	Dom w zespole dom	XIX/XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. Poznańska 44/46 62-250 Czerniejewo	Budynek gospodarczy w zespole domu	XIX/XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. Poznańska 3 62-250 Czerniejewo	Dom	k. XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. Poznańska 7 62-250 Czerniejewo	Dom	4 ćw. XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. Poznańska 9 62-250 Czerniejewo	Dom	1865	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. Poznańska 11 62-250 Czerniejewo	Dom	I. 20 XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. Poznańska 19 62-250 Czerniejewo	Dom	4 ćw. XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. Szkolna 1 62-250 Czerniejewo	Dom	pocz. XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. Wąska 1 62-250 Czerniejewo	Dom	I. 20 XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. Wąska 2 62-250 Czerniejewo	Dom	I. 20 XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	pl. Wiosny Ludów 1 62-250 Czerniejewo	Dom	pocz. XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy

Miejscowość	Adres	Obiekt	Datowanie	Forma ochrony
Czerniejewo	pl. Wiosny Ludów 2 62-250 Czerniejewo	Dom	pocz. XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	pl. Wiosny Ludów 3 62-250 Czerniejewo	Dom	XIX/XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	pl. Wiosny Ludów 4 62-250 Czerniejewo	Dom	1 ćw. XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	pl. Wiosny Ludów 5 62-250 Czerniejewo	Dom	4 ćw. XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	pl. Wiosny Ludów 6 62-250 Czerniejewo	Dom	k. XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	pl. Wiosny Ludów 9 62-250 Czerniejewo	Dom	1 ćw. XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	pl. Wiosny Ludów 11 62-250 Czerniejewo	Dom	1 ćw. XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	pl. Wiosny Ludów 12 62-250 Czerniejewo	Dom	pocz. XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	pl. Wiosny Ludów 14 62-250 Czerniejewo	Dom	4 ćw. XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	pl. Wiosny Ludów 15 62-250 Czerniejewo	Dom	1 ćw. XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	pl. Wiosny Ludów 16 62-250 Czerniejewo	Dom	pocz. XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	pl. Wiosny Ludów 19 62-250 Czerniejewo	Dom	I. 30 XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. Wrzesińska 4 62-250 Czerniejewo	Dom	pocz. XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. Prym. Wyszyńskiego 1 62-250 Czerniejewo	Dom	I. 80 XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. Prym. Wyszyńskiego 3 62-250 Czerniejewo	Dom	k. XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. Prym. Wyszyńskiego 5 62-250 Czerniejewo	Dom	4 ćw. XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czerniejewo	ul. Prym.	Dom	I. 20/30 XX w.	Decyzja o warunkach

Miejscowość	Adres	Obiekt	Datowanie	Forma ochrony
	Wyszyńskiego 7 62-250 Czarniejewo			zabudowy
Czarniejewo	ul. Prym. Wyszyńskiego 8 62-250 Czarniejewo	Dom	4 ćw. XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Czarniejewo	ul. Szkolna 62-250 Czarniejewo	Wiatrak koźlak	1714 r.	Decyzja o warunkach zabudowy
Gębarzewo	Gębarzewo 62-241 Żydowo	Cmentarz Ewangelicki	ok. 1860 r.	Decyzja o warunkach zabudowy
Gębarzewo	Gębarzewo 24 62-241 Żydowo	Dom w zespole stacji kolejowej	XIX/XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Gębarzewo	Gębarzewo 4 62-241 Żydowo	Szkoła, ob. dom	1910-1920 r.	Decyzja o warunkach zabudowy
Gębarzewo	Gębarzewo 9 62-241 Żydowo	Dom	1910-1920 r.	Decyzja o warunkach zabudowy
Gębarzewo	Gębarzewo 19 62-241 Żydowo	Dom	1941-1942 r.	Decyzja o warunkach zabudowy
Gębarzewo	Gębarzewo 20 62-241 Żydowo	Dom	1906 r.	Decyzja o warunkach zabudowy
Golimowo	Golimowo 3 62-250 Czarniejewo	Rządcówka w zespole folwarcznym	XIX/XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Golimowo	Golimowo 1 62-250 Czarniejewo	Dom pracowników folwarcznych w zespole folwarcznym	1927 w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Golimowo	Golimowo 2 62-250 Czarniejewo	Ośmiorak w zespole folwarcznym	1 ćw. XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Golimowo	Golimowo 62-250 Czarniejewo	Obora w zespole folwarcznym	XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Golimowo	Golimowo 62-250 Czarniejewo	Stajnia i magazyn w zespole folwarcznym	pocz. XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Głożyna	Głożyna 3 62-250 Czarniejewo	Dom w zagrodzie	I. 30 XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Głożyna	Głożyna 3 62-250 Czarniejewo	Budynek gospodarczy w zagrodzie	1928 r.	Decyzja o warunkach zabudowy
Goraniec	Goraniec 2 62-250 Czarniejewo	Dom	XIX/XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Goraniec	Goraniec 3	Dom	I. 20-30 XX w.	Decyzja o warunkach

Miejscowość	Adres	Obiekt	Datowanie	Forma ochrony
	62-250 Czerniejewo			zabudowy
Goraniec	Goraniec 12 62-250 Czerniejewo	Dom	1900-1910 r.	Decyzja o warunkach zabudowy
Goranin	Goranin 11 62-250 Czerniejewo	Rządówka w zespole folwarczym	1 ćw. XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Goranin	Goranin 1 62-250 Czerniejewo	Dom Pracowników Folwarczych w zespole folwarczym	2 poł. XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Goranin	Goranin 2 62-250 Czerniejewo	Dom Pracowników Folwarczych w zespole folwarczym	2 poł. XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Goranin	Goranin 4 62-250 Czerniejewo	Dom Pracowników Folwarczych w zespole folwarczym	pocz. XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Goranin	Goranin 5 62-250 Czerniejewo	Dom Pracowników Folwarczych w zespole folwarczym	pocz. XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Goranin	Goranin 6 62-250 Czerniejewo	Dom Pracowników Folwarczych w zespole folwarczym	2 poł. XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Goranin	Goranin 7 62-250 Czerniejewo	Dom Pracowników Folwarczych w zespole folwarczym	2 poł. XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Goranin	Goranin 8 62-250 Czerniejewo	Dom Pracowników Folwarczych w zespole folwarczym	2 poł. XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Goranin	Goranin 62-250 Czerniejewo	Obora i Wozownia w zespole folwarczym	2 poł. XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Goranin	Goranin 62-250 Czerniejewo	Stajnia i Obora w zespole folwarczym	2 poł. XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Goranin	Goranin 62-250 Czerniejewo	Spichlerz w zespole folwarczym	2 poł. XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Goranin	Goranin	Kuźnia i warsztat	k. XIX w.	Decyzja o warunkach

Miejscowość	Adres	Obiekt	Datowanie	Forma ochrony
	62-250 Czerniejewo	w zespole folwarczym		zabudowy
Goranin	Goranin 62-250 Czerniejewo	Brama w zespole folwarczym	k. XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Graby	Graby 62-250 Czerniejewo	Cmentarz Ewangelicki w zespole folwarczym	2 poł. XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Graby	Graby 23 62-250 Czerniejewo	Szkoła, ob. dom	1908 r.	Decyzja o warunkach zabudowy
Graby	Graby 4 62-250 Czerniejewo	Dom	XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Graby	Graby 30 62-250 Czerniejewo	Dom	I. 20 XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Graby	Graby 31 62-250 Czerniejewo	Dom	I. 20 XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Kąpiel	Kąpiel 1 62-250 Czerniejewo	Dom	1900-1910 r.	Decyzja o warunkach zabudowy
Kąpiel	Kąpiel 3 62-250 Czerniejewo	Dom	4 ćw. XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Kąpiel	Kąpiel 4 62-250 Czerniejewo	Dom	I. 20 XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Kąpiel	Kąpiel 6 62-250 Czerniejewo	Dom	1900-1910 r.	Decyzja o warunkach zabudowy
Kosmowo	Kosmowo 62-250 Czerniejewo	Dwór w zespole folwarczym	XIX/XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Kosmowo	Kosmowo 62-250 Czerniejewo	Park Krajobrazowy w zespole folwarczym	k. XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Kosmowo	Kosmowo 62-250 Czerniejewo	Szkoła w zespole folwarczym	1910 r.	Decyzja o warunkach zabudowy
Kosmowo	Kosmowo 62-250 Czerniejewo	Spichlerz w zespole folwarczym	1905 r.	Decyzja o warunkach zabudowy
Lipki	Lipki 3 62-250 Czerniejewo	Dom	1900-1910 r.	Decyzja o warunkach zabudowy
Nidom	Nidom 13 62-250 Czerniejewo	Szkoła, ob. dom	1900-1910 r.	Decyzja o warunkach zabudowy
Nidom	Nidom 10 62-250 Czerniejewo	Czworak w zespole folwarczym	pocz. XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Nidom	Nidom 62-250 Czerniejewo	Obora i Stajnia w zespole	k. XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy

Miejscowość	Adres	Obiekt	Datowanie	Forma ochrony
		folwarczym		
Nidom	Nidom 62-250 Czerniejewo	Magazyn zbożowy i stajnia w zespole folwarczym	k. XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Nidom	Nidom 17 62-250 Czerniejewo	Dom	I. 20/30 XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Pakszyn	Pakszyn 36 62-250 Czerniejewo	Rządcówka w zespole folwarczym	pocz. XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Pakszyn	Pakszyn 35 62-250 Czerniejewo	Czworak w zespole folwarczym	pocz. XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Pakszyn	Pakszyn 62-250 Czerniejewo	Stajnia i Obora w zespole folwarczym	pocz. XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Pakszyn	Pakszyn 62-250 Czerniejewo	Chlewnia w zespole folwarczym	k. XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Pakszyn	Pakszyn 62-250 Czerniejewo	Gorzelnia w zespole folwarczym	1 ćw. XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Pakszyn	Pakszyn 62-250 Czerniejewo	Brama w zespole folwarczym	k. XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Pakszyn	Pakszyn 1 62-250 Czerniejewo	Dom	1 ćw. XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Pawłowo	Pawłowo 62-250 Czerniejewo	Kościół Par. p.w. św. Marcina w zespole kościół par.	1762 r., 1928- 1932 r. - wieża	Decyzja o warunkach zabudowy
Pawłowo	Pawłowo 62-250 Czerniejewo	Ogrodzenie w zespole kościoła par.	pocz. XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Pawłowo	Pawłowo 27 62-250 Czerniejewo	Plebania w zespole kościół par.	1 ćw. XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Pawłowo	Pawłowo 62-250 Czerniejewo	Cmentarz przykościelny w zespole kościoła par.	poł. XVIII w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Pawłowo	Pawłowo 32 62-250 Czerniejewo	Szkoła, ob. dom	ok. 1900 r.	Decyzja o warunkach zabudowy
Pawłowo	Pawłowo 53 62-250 Czerniejewo	Rządcówka w zespole folwarczym	I. 20 XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Pawłowo	Pawłowo 50 62-250 Czerniejewo	Czworak w zespole folwarczym	pocz. XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Pawłowo	Pawłowo 51	Czworak w zespole	pocz. XX w.	Decyzja o warunkach

Miejscowość	Adres	Obiekt	Datowanie	Forma ochrony
	62-250 Czerniejewo	folwarczym		zabudowy
Pawłowo	Pawłowo 52 62-250 Czerniejewo	Czworak w zespole folwarczym	pocz. XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Pawłowo	Pawłowo 62-250 Czerniejewo	Obora w zespole folwarczym mur.	1923 r.	Decyzja o warunkach zabudowy
Pawłowo	Pawłowo 62-250 Czerniejewo	Chlewnia w zespole folwarczym	I. 20 XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Pawłowo	Pawłowo 62-250 Czerniejewo	Stajnia w zespole folwarczym mur.	I. 20 XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Pawłowo	Pawłowo 62-250 Czerniejewo	Kuźnia w zespole folwarczym mur.	I. 20 XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Pawłowo	Pawłowo 26 62-250 Czerniejewo	Dom	I. 30 XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Pawłowo	Pawłowo 28 62-250 Czerniejewo	Dom	I. 20 XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Pawłowo	Pawłowo 29 62-250 Czerniejewo	Dom	1900-1910 r.	Decyzja o warunkach zabudowy
Pawłowo	Pawłowo 31 62-250 Czerniejewo	Dom	1900-1920 r.	Decyzja o warunkach zabudowy
Rakowo	Rakowo 62-250 Czerniejewo	Cmentarz Ewangelicki	k. XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Rakowo	Rakowo 62-250 Czerniejewo	Cmentarz Ewangelicki	2 poł. XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Rakowo	Rakowo 4 62-250 Czerniejewo	Szkoła, ob. dom	1906 r.	Decyzja o warunkach zabudowy
Rakowo	Rakowo 6 62-250 Czerniejewo	Dom w zagrodzie	1 ćw. XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Rakowo	Rakowo 6 62-250 Czerniejewo	Budynek gospodarczy w zagrodzie	1 ćw. XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Rakowo	Rakowo 1 62-250 Czerniejewo	Dom	1910-1920 r.	Decyzja o warunkach zabudowy
Rakowo	Rakowo 2 62-250 Czerniejewo	Dom	I. 30 XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Rakowo	Rakowo 7 62-250 Czerniejewo	Dom	1931 r.	Decyzja o warunkach zabudowy
Szczytniki Czerniejewskie	Szczytniki Czerniejewskie 1 62-250 Czerniejewo	Szkoła, ob. dom w zagrodzie	1902 r.	Decyzja o warunkach zabudowy
Szczytniki Czerniejewskie	Szczytniki Czerniejewskie 1	Budynek gospodarczy	pocz. XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy

Miejscowość	Adres	Obiekt	Datowanie	Forma ochrony
	62-250 Czarniejewo	w zagrodzie		
Szczytniki Czarniejewskie	Szczytniki Czarniejewskie 17 62-250 Czarniejewo	Dworzec Kolejowy w zespole dworca kolejowego	I. 20-30 XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Szczytniki Czarniejewskie	Szczytniki Czarniejewskie 62-250 Czarniejewo	Budynek gospodarczy w zespole dworca kolejowego	I. 20-30 XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Szczytniki Czarniejewskie	Szczytniki Czarniejewskie 62-250 Czarniejewo	Rządówka w zespole folwarczym	pocz. XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Szczytniki Czarniejewskie	Szczytniki Czarniejewskie 62-250 Czarniejewo	Stajnia i Magazyn w zespole folwarczym	k. XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Szczytniki Czarniejewskie	Szczytniki Czarniejewskie 62-250 Czarniejewo	Budynek gospodarczy w zespole folwarczym	pocz. XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Żydowo	ul. Ojca Św. Jana Pawła II 62-241 Żydowo	Kościół par. pw. św. Stanisława Biskupa mur.	1845 r., rozbud. 1920 r.	Rejestr zabytków nr 2654/A z dnia 26.11.1998 r.
Żydowo	ul. Ojca Św. Jana Pawła II 62-241 Żydowo	Ogrodzenie w zespole kościoła par.	I. 20 XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Żydowo	ul. Ojca Św. Jana Pawła II 62-241 Żydowo	Brama w zespole kościoła par.	poł. XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Żydowo	ul. Ojca Św. Jana Pawła II 62-241 Żydowo	Plebania w zespole kościoła par.	I. 30 XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Żydowo	ul. Ojca Św. Jana Pawła II 62-241 Żydowo	Cmentarz przykościelny w zespole kościoła par.	XVIII w.	Rejestr zabytków Nr2654/A z dnia 26.11.1998 r.
Żydowo	pl. Obrońców Żydowa 12 62-241 Żydowo	Szkoła, ob. dom	1910 r.	Decyzja o warunkach zabudowy
Żydowo	ul. Kościuszki 41 62-241 Żydowo	Dwór w zespole dworskim	XVIII/XIX w., rozbud. XIX w., 1937 r. przedud. I. 80 XX w.	Rejestr zabytków Nr 193/A z dnia 22.08.1968 r.
Żydowo	ul. Kościuszki	Park Krajobrazowy	XVIII/XIX w.	Rejestr zabytków Nr

Miejscowość	Adres	Obiekt	Datowanie	Forma ochrony
	62-241 Żydowo	w zespole dworskim		2166/A z dnia 13.04.1989 r.
Żydowo	ul. Dworcowa 1B 62-241 Żydowo	Dom Pracowników Kolei	XIX/XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Żydowo	ul. Dworcowa 1C 62-241 Żydowo	Dom Pracowników Kolei	XIX/XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Żydowo	ul. Dworcowa 1D 62-241 Żydowo	Dom Pracowników Kolei	XIX/XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Żydowo	ul. Gębarzewska 1 62-241 Żydowo	Dom Pracowników Kolei	XIX/XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Żydowo	ul. Kościuszki 2 62-241 Żydowo	Dom	1900-1910 r.	Decyzja o warunkach zabudowy
Żydowo	ul. Kościuszki 11 62-241 Żydowo	Dom	pocz. XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Żydowo	ul. Kościuszki 14 62-241 Żydowo	Dom	1 ćw. XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Żydowo	ul. Kościuszki 22 62-241 Żydowo	Dom	pocz. XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Żydowo	ul. Kościuszki 39 62-241 Żydowo	Dom	k. XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Żydowo	ul. Kościuszki 40 62-241 Żydowo	Dom	k. XIX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Żydowo	pl. Obrońców Żydowa 1 62-241 Żydowo	Dom	pocz. XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Żydowo	pl. Obrońców Żydowa 3 62-241 Żydowo	Dom	I. 20-30 XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Żydowo	pl. Obrońców Żydowa 4 62-241 Żydowo	Dom	pocz. XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Żydowo	pl. Obrońców Żydowa 7 62-241 Żydowo	Dom	pocz. XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Żydowo	pl. Obrońców Żydowa 8 62-241 Żydowo	Dom	1907 r.	Decyzja o warunkach zabudowy
Żydowo	pl. Obrońców Żydowa 9/10 62-241 Żydowo	Dom	pocz. XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Żydowo	pl. Obrońców Żydowa 14	Dom	I. 20 XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy

Miejscowość	Adres	Obiekt	Datowanie	Forma ochrony
	62-241 Żydowo			
Żydowo	pl. Obrońców Żydowa 15 62-241 Żydowo	Dom	pocz. XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Żydowo	ul. Ojca Świętego Jana Pawła II 1 62-241 Żydowo	Dom	I. 20 XX w.	Decyzja o warunkach zabudowy
Żydowo	ul. Ojca Świętego Jana Pawła II 7 62-241 Żydowo	Dom	1910-1920	Decyzja o warunkach zabudowy
Żydowo	ul. ks. T. Zabłockiego 62-241 Żydowo	Dom	1934 r.	Decyzja o warunkach zabudowy

7.2.5. Zabytki ruchome

Miejscowość	Zespół zabytków ruchomych	Rejestr zabytków
Czarniejewo	zespół wyposażenia pałacu	399/B z 1985 r.
Czarniejewo	Elementy wnętrz pałacowych – polichromie i sztukaterie	137/B z 1971 r.
Czarniejewo	Wyposażenie i wystrój kościoła pw. św. Jana Chrzciciela	117/B z 1971 r.
Czarniejewo	Pomnik ks. Onufrego Kopczyńskiego	121/B z 1971 r.
Pawłowo	Wyposażenie kościoła pw. św. Michała	240/B z 1972 r.
Żydowo	Wyposażenie kościoła pw. św. Stanisława	188/B z 1972 r.

7.2.6. Zabytki archeologiczne

Tereny obecnego miasta Czarniejewa były zasiedlone już w czasach prehistorycznych. W obrębie historycznego układu urbanistycznego Czarniejewa zostały udokumentowane stanowiska archeologiczne oraz nawarstwienia kulturowe, rozpoznane w trakcie badań terenowych, zarówno powierzchniowych jak i prac archeologicznych prowadzonych podczas różnych inwestycji. Z badań tego terenu wynika, że obszar ten charakteryzuje się intensywnym osadnictwem – najstarsze ślady działalności ludzkiej pochodzą z epoki kamienia – [mezolitu](#) (ok. 8000–4500 p. n. e.) i [neolitu](#) (ok. 4500–1900 p. n. e.). Kolejnym horyzontem osadniczym była [epoka brązu](#) i początek epoki żelaza, skąd pochodzą ślady pobytu ludności [kultury łużyckiej](#). (około 1800 – 500

r. p.n.e.). Proces intensywnego rozwoju osadnictwa przypadał na okres wczesnego średniowiecza (faza D-F, 950-1350 r.). Od czasów wczesnego średniowiecza osadnictwo w obrębie dzisiejszego Czarniejewa funkcjonowało poprzez późne średniowiecze, aż po czasy nowożytne i współczesne. W trakcie opracowania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu zlokalizowanego w Żydowie po wschodniej stronie drogi krajowej nr 15, Wielkopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków wskazał zabytek archeologiczny, który należy objąć ochroną. Jest to zabytek archeologiczny znajdujący się w gminnej ewidencji zabytków oraz w wojewódzkiej ewidencji zabytków Żydowo stan. nr 8, obszar AZP 51-34/71. Również w trakcie opracowywania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu zlokalizowanego w Gębarzewie, Wielkopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków wskazał zabytek archeologiczny, który należy objąć ochroną. Jest to zabytek archeologiczny znajdujący się w gminnej ewidencji zabytków oraz w wojewódzkiej ewidencji zabytków Gębarzewo stan. nr 4, obszar AZP 51-33/145. W obydwóch przypadkach należy wyznaczyć strefę ochrony konserwatorskiej stanowiska archeologicznego, którego zasięg określił WWKZ.

Gmina Czarniejewo nie posiada gminnej ewidencji zabytków archeologicznych. Utworzenie gminnej ewidencji zabytków archeologicznych, a także włączanie lub wyłączenie obiektów do gminnej ewidencji zabytków archeologicznych następuje w porozumieniu z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

7.2.6.1. Wykaz stanowisk archeologicznych z terenu gminy Czarniejewo wpisanych do rejestru zabytków

Miejscowość	Rodzaj stanowiska	Obszar AZP	Rejestr zabytku
Pakszyn	grodzisko	52-33/32	651/A z 1969 r.

W przypadku stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków istnieje zakaz prowadzenia wszelkich robót budowlanych oraz przemysłowych na jego terenie, a prace porządkowe prowadzone w jego obrębie wymagają uzgodnienia z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

7.2.6.2. Zestawienie stanowisk archeologicznych na terenie gminy Czarniejewo

Stanowiska archeologiczne	Liczba ogółem	Liczba stanowisk wpisanych do rejestru
grodziska	1	1
osady	258	-
cmentarzyska	8	-
inne	1	-

Źródło: Raport o stanie zabytków w gminie Czarniejewo 2004 r.

7.2.6.3. Stanowiska archeologiczne przeznaczone do wpisu do rejestru zabytków

Osadnictwo pradziejowe na tym obszarze wykazuje zależność od sieci hydrograficznej i koncentruje się głównie w obrębie głównych cieków – wzdłuż doliny Wrześnicy i Wrześnianki Małej, zajmując miejsca wyeksponowane w obrębie terasy nadzalewowej, na ogół na niewielkich cypłach. Miejscem intensywnego osadnictwa był Pakszyn, Szczytniki Czarniejewskie, Czarniejewo, Pawłowo, Nidom-Goranin, a także Gębarzewo. Stanowiska koncentrują się wzdłuż cieku wodnego przepływającego przez Graby, oraz wokół Rakowa.

Najstarsze ślady osadnictwa związane są z młodszą epoką kamienia – neolitem, stanowiska z tego okresu wystąpiły między innymi w rejonie Pawłowa, stan. nr 14, 48, 54, Nidom-Goranin, a także Graby, stan. nr 3. Licznie występuje osadnictwo kultury łużyckiej i pomorskiej, jak Nidom-Goranin, stan. nr 23 i 3, Goraniec, stan. nr 1, Czarniejewo stan. nr 3, Żydowo, stan. nr 2. Zalesienie tego obszaru było również intensywne w młodszym okresie przedrzymskim do okresu późnorzymskiego Czarniejewo stan. nr 24, Kąpiel stan. nr 6, Nidom-Goranin stan. nr 3. Wczesne średniowiecze reprezentują stanowiska Pawłowo stan. nr 14, Nidom-Goranin stan. nr 23, Goraniec stan. nr 2. Wśród stanowisk dominują stanowiska wielokulturowe, obrazując cały przekrój od pradziejów poprzez wczesne i późne średniowiecze. Na szczególną uwagę zasługuje duża osada kultury przeworskiej w Czarniejewie, stan. nr 24, oraz wczesnośredniowieczne osady odkryte również w Czarniejewie na stan. nr 12 i 13, a także osada kultury pomorskiej i wczesnośredniowieczna w Golimowie, stan. nr 4 i Kapielu, stan. nr 6. Duża ilość obiektów, skąd pochodzi ceramika z okresu późnego średniowiecza i nowożytna wytycza zasięgi takich wsi jak Pawłowo, Nidom i Gębarzewo.

7.2.6.4. Formy ochrony przyrody

Na obszarze gminy Czarniejewo zdefiniowano trzy rezerваты przyrody oraz pomniki przyrody. W rejestrze pomników przyrody objętych ochroną konserwatorską zapisanych jest kilkadziesiąt drzew, w tym gatunki: dąb szypułkowy, dąb bezszypułkowy, jesion wyniosły, świerk

pospolity, cis pospolity. Wykaz pomników przyrody ukazuje poniższa tabela.

Pomniki przyrody w gminie Czerniejewo

Lp.	Nr rejestru wojew.	Nr zarządzenia data	Opis	Położenie
1	1010/00	Rozporządzenie Nr 8/00 Woj. Wlkp. z dnia 12.09.2000 r. (Dz. U. Woj. Wlkp. nr 63, poz. 837 z 2000 r.) 10.10.2000 r.	Dąb szypułkowy obwód: 390 cm, wysokość: 27 m	Park pałacowy
2	1011/00		Dąb szypułkowy obwód: 400 cm, wysokość: 29 m	
3	1012/00		Dąb szypułkowy obwód: 334 cm, wysokość: 30 m	
4	1013/00		Dąb szypułkowy obwód: 345 cm, wysokość: 34 m	
5	1014/00	Rozporządzenie Nr 8/00 Woj. Wlkp. z dnia 12.09.2000 r. (Dz. U. Woj. Wlkp. nr 63, poz. 837 z 2000 r.) 10.10.2000 r.	Dąb szypułkowy obwód: 315 cm, wysokość: 30 m	Park pałacowy
6	1015/00		Dąb szypułkowy obwód: 320 cm, wysokość: 31 m	
7	1016/00		Dąb szypułkowy obwód: 385 cm, wysokość: 29 m	
8	1017/00		Dąb szypułkowy obwód: 320 cm, wysokość: 34 m	
9	1018/00		Dąb szypułkowy obwód: 330 cm, wysokość: 26 m	
10	1019/00		Świerk pospolity obwód: 265 cm, wysokość: 36 m	
11	1020/00		Świerk pospolity obwód: 265 cm, wysokość: 32 m	
12	1021/00		Cis pospolity obwód: 280 cm, wysokość: 27 m	
13	1022/00		Jesion wyniosły obwód: 280 cm, wysokość: 27 m	
14	1023/00		Jesion wyniosły obwód: 280 cm, wysokość: 31 m	
15	1024/00		Jesion wyniosły obwód: 405 cm, wysokość: 35 m	
16	1025/00		Buk pospolity obwód: 405 cm, wysokość: 35 m	
17	353	Zarządzenie Nr 52/88 Woj. Pozn. Z dnia 30.12.1988 r. (Dz. Urz. woj. Pozn. Nr 5, poz. 20 z 1989 r.) 29.03.1989 r.	Dęby szypułkowe (aleja 105 drzew) obwód: 150-250 cm, wysokość: 20 m)	Rząd przy drodze przecinające j szosę Czerniejewo -Goranin

Lp.	Nr rejestru wojew.	Nr zarządzenia data	Opis	Położenie
18	356/98	Orzeczenie Nr 356/98 PWRN z dnia 28.03.1957 r. (Dz. Urz. WRN Nr 7 z 1957 r.)	Dąb szypułkowy wiek: 260 lat, obwód: 420 cm, wysokość: 29 m	133f
19	358/99		Dąb szypułkowy wiek: 260 lat, obwód: 476 cm, wysokość: 28 m	
20	359/100		Dąb szypułkowy wiek: 260 lat, obwód: 220 cm, wysokość: 28 m	
21	357	Decyzja z up. woj. z 17.09.1981 r. (Dz. Urz. WRN Nr 1, poz. 13 z 1981 r.)	Dąb szypułkowy wiek: 220 lat, obwód: 660 cm, wysokość: 25 m	130h
22	354	Decyzja z up. woj. z 17.09.1981 r.	Dąb szypułkowy wiek: 160 lat, obwód: 240 cm, wysokość: 26 m	130f
23	355/97	Orzeczenie Nr 359/1 PWRN z dnia 28.03.1957 r. (Dz. Urz. WRN NR 7 z 1957 r.)	Dąb szypułkowy wiek: 270 lat, obwód: 490 cm, wysokość: 31 m	129a
24	355	Decyzja z up. woj. z 17.09.1979 r. (Dz. Urz. WRN Nr 1 poz. 13 z 1981 r.)	Dąb szypułkowy wiek: 270 lat, obwód: 465 cm, wysokość: 30 m	130a Leśnictwo Linery
25	353/95	Orzeczenie Nr 353/95 PWRN z 28.03.1957 r. (Dz. Urz. WRN Nr 7 z 1957 r.)	Dąb szypułkowy wiek: 220 lat, obwód: 480 cm, wysokość: 29 m	180j Leśnictwo Robakowo
26	352/94	Orzeczenie Nr 353/95 PWRN z 28.03.1957 r. (Dz. Urz. WRN Nr 7 z 1957 r.)	Dąb szypułkowy wiek: 160 lat, obwód: 585 cm, wysokość: 25 m	192l, Leśnictwo Karw

Zródło: Plan urządzenia Lasu nadleśnictwa Czerniejewo, 2010

Zdefiniowano trzy rezerваты przyrody na terenie gminy Czerniejewo:

- Rezerwat „Modrzew Polski w Noskowie” o pow. 1,0 ha - celem ochrony jest modrzew polski, który występuje na wyspowym stanowisku niżowym w drzewostanie sosnowym typu boru świeżego. Poza modrzewiem i sosną występują: grab, brzoza i dąb. W ubogim runie obok dominującej borówki czarnej występują: konwalijka dwulistna, konwalia majowa i poziomka pospolita;

- Rezerwat „Wiązy w Nowym Lesie” o pow. 1,51 ha - bogate siedlisko stworzyło sprzyjające warunki rozwoju roślinności. Wszystkie jej warstwy charakteryzują się różnorodnością gatunków, a w warstwie nalotów i podrostów wybitną dynamikę wykazuje wiąz, który w piętrze górnym drzewostanu osiąga w pojedynczych egzemplarzach imponujące rozmiary. Ogólnie

rezerwat można scharakteryzować jako las liściasty wielogatunkowy, o wielowarstwowej różnowiekowej strukturze, w którym głównym przedmiotem ochrony jest wiąz. Oprócz wiązu drzewostan budują: dąb, grab, olcha, brzoza, pojedynczo lub sporadycznie występują: klon pospolity, osika, wierzba, jarzębina, a z krzewów leszczyna, kruszyna, szakłak głóg;

- Rezerwat „Bielawy” o pow. 20,0 ha - położony na Wysoczyźnie Gnieźnieńskiej chroni naturalne zbiorowiska roślinne, określone jako las dębowo-grabowy. Drzewostan jest wyraźnie dwupiętrowy. W piętrze górnym dominuje dąb, a w dolnym grab. Ogółem w rezerwacie można znaleźć 20 gatunków drzew. Drzewostan budują: dąb szypułkowy, grab zwyczajny i wiąz pospolity. W domieszce występują: brzoza brodawkowata i omszona, klon polny, jesion wyniosły, olsza czarna, topola osika, sosna zwyczajna, grusza pospolita, klon jawor, lipa drobnolistna, jarząb pospolity, buk zwyczajny, klon zwyczajny oraz sztucznie wprowadzone gatunki niepożądane jak świerk i kasztanowiec.

Na terenie gminy Czarniejewo występuje obszar Natura 2000 – Grądy Czarniejewskie. Powierzchnia ogólna wynosi 1212,90 ha (w stanie posiadania Nadleśnictwa Czarniejewo 1202,90 ha – na terenie obu obrębów w leśnictwach Linery (obręb Czarniejewo) oraz Noskowo i Słomówko (obręb Nekla). Cały obszar Ostoi leży na obszarze równiny sandrowej w zlewni prawobrzeżnego dopływu Warty - Wrześnicy. System hydrologiczny tworzą niewielkie, przez większą część roku wyschnięte ciek (zwykle rowy melioracyjne) uchodzące do Wrześnicy. W rejonie osady leśnej Młynek, przez środkową część południowego obszaru przepływa Wrześnica. Lasy Ostoi, choć od dawna użytkowane gospodarczo, należą do najlepiej zachowanych w Wielkopolsce. Na szczególną uwagę zasługuje bardzo dobrze wykształcone i zachowane fitocenozy grądów środkowoeuropejskich, które zajmują największą powierzchnię na terenie Ostoi. Dopływy Wrześnicy zajęte są przez łągi jesionowo-olszowe, a ich pobliskie sąsiedztwo przez łągi dębowo-wiązowo-jesionowe. Oprócz tego na terenie Goranina, Głóżyń i Czarniejewa znajduje się zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Goranin” o pow. 355,0 ha. Przedmiotem ochrony na tym terenie są zabytki kultury rolnej e formie zespołu pasów wiatroochronnych XIX wiecznych z czasów Dezyderego Chłapowskiego. Na terenie Goranina, Głóżyń Bure, Rakowa, Grabach i Czarniejewa występują obszary chronionego krajobrazu Lasów Czarniejewskich o pow. 3750,0 ha. Jest to teren o dużych walorach przyrodniczych i krajobrazowych.

7.2.7. Największe zagrożenia zabytków

a) urbanistyka, układy ruralistyczne:

- na terenie układu urbanistycznego Czarniejewa wpisanego do rejestru zabytków raczej nie występują typowe zagrożenia związane z wprowadzeniem nowoczesnej,

wielkokubaturowej architektury w ciągu historycznej zabudowy;

- remonty prowadzone w sposób nieprawidłowy, niezgodnie z zasadami sztuki konserwatorskiej z zastosowaniem materiałów przeznaczonych do współczesnego budownictwa;
- brak w miejscowych planach odpowiednich zapisów w zakresie ochrony zabytków, co może powodować daleko idące przekształcenia przestrzenne i architektoniczne;
- zaburzenie tradycyjnych elementów kompozycji przestrzennych i powstawanie nowych dominant: np. wież telekomunikacyjnych itp., które niekorzystnie wpływają na ukształtowanie zabytkowej przestrzeni oraz na walory widokowe;
- zanikanie architektury, która utożsamiałaby się z daną miejscowością;
- zły stan techniczny zachowanych obiektów powstałych w XIX i na pocz. XX w. oraz nie przystawanie do standardów współczesnego budownictwa co powoduje zastąpienie ich współczesnymi realizacjami;
- brak dostatecznej wiedzy właścicieli zabytków na temat prac remontowych i konserwacji zabytków;
- brak środków finansowych na remont zabytków,

b) obiekty sakralne:

- brak odpowiednich środków finansowych, a co za tym idzie brak systematycznych remontów lub przeprowadzone w sposób nieprawidłowy mogą doprowadzić do nieodwracalnych zmian w samej budowli sakralnej oraz do utraty zabytkowego wyposażenia;
- brak odpowiednich zabezpieczeń antywłamaniowych bądź monitoringu, który uchroniłby przed kradzieżą zabytkowego wyposażenia,

c) zieleń:

- brak środków finansowych na rewaloryzację i utrzymanie zieleni;
- degradacja obszarów zielonych poprzez źródła zanieczyszczeń: zrzuty ścieków na łąkę, nielegalne składowiska odpadów, środki ochrony roślin;
- brak stref ochronnych co skutkuje lokalizowaniem tuż przy granicy parku lub w najbliższym sąsiedztwie ferm zwierzęcych,

d) cmentarze

- zagrożonymi obszarami są tereny dawnych cmentarzy. W wielu wypadkach zachowały się tylko miejsca pocmentarne gdzie jednym widocznym elementem jest drzewostan bądź grupa krzewów i zarośli rosnąca w miejscu cmentarza. Głównym problemem jest brak środków

finansowych na rewaloryzację i utrzymanie oraz brak stosownych tablic informacyjnych i oznaczeń,

e) zabytki ruchome

- największymi zagrożeniami dla zabytków ruchomych są kradzieże, wandalizm, katastrofy naturalne takie jak: pożary, wichury, powodzie, które doszczętnie potrafią zniszczyć zabytek ruchomy. Dużym zagrożeniem dla zabytku ruchomego jest również zaniedbanie obiektu poprzez brak sprawowania nad nim opieki, zaniechanie wykonania koniecznych zabezpieczeń i konserwacji. W przypadku zabytków ruchomych z zagrożeniem zaniedbania łączy się także niewłaściwe użytkowanie. Dotyczy to głównie zabytków, które w świadomy sposób są przechowywane w niesprzyjających warunkach np. rzeźby bądź obrazy przechowywane są w niewłaściwych warunkach wilgotnościowo-temperaturowych. Jest to zabójcze zarówno dla obrazów jak i rzeźb drewnianych jak i kamiennych. Niewłaściwe warunki wilgotnościowo-temperaturowe powodują m.in. rozsypywanie się rzeźby, powstawanie glonów, porostów czy mchów, a także puchnięcie materiału a później jego pęknięcia podczas przesuszania.

7.2.8. Zagrożenia zabytków archeologicznych

Stanowiska archeologiczne podlegają stałym zagrożeniom. Z każdym rokiem, wraz z rozwojem techniki, intensyfikacją działalności przemysłowej, gospodarczej, rolniczej rośnie stopień ich zagrożenia oraz pojawiają się nowe. W myśl art. 6 pkt 3 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2017 r. poz. 2187, z późn. zm.) wszystkie zabytki archeologiczne – bez względu na stan zachowania podlegają ochronie i opiece. Dużym zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych są inwestycje budowlane i przemysłowe - zwłaszcza rozwój budownictwa mieszkalnego i przemysłowego oraz budowa dróg. Istotnym zagrożeniem jest również działalność rolnicza, zwłaszcza intensywne orka. Zagrożeniem dla wszystkich grodzisk są nielegalne poszukiwania z wykrywaczami metalu.

Rozwój przemysłu, turystyki czy budownictwa mieszkaniowego, może stanowić istotne zagrożenie dla zabytków archeologicznych, dlatego ważne jest wypełnianie przez inwestorów wymogów konserwatorskich określonych przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Ochrona stanowisk archeologicznych i nawarstwień kulturowych przy inwestycjach związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, powinna mieć swoje odbicie w ujmowaniu zagadnień związanych z ochroną zabytków w planach zagospodarowania przestrzennego, warunkach zabudowy i inwestycjach celu publicznego oraz respektowaniu zapisów dotyczących ochrony zabytków archeologicznych w opiniach i decyzjach właściwego miejscowo konserwatora zabytków.

Największym zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych w gminie Czarniejewo są nowe inwestycje budowlane, przemysłowe, a także budowa infrastruktury technicznej. W najbliższych latach przewidziane są inwestycje, które mogą stanowić zagrożenia dla stanowisk archeologicznych takie jak: budowa hali widowiskowo-sportowej w Czarniejewie, budowa ścieżek rowerowych w Czarniejewie, Żydowie i Gębarzewie, budowa budynków wielorodzinnych w Czarniejewie, budowa sieci kanalizacyjnej w Szczytnikach Czarniejewskich i w Czeluścinie, budowa sieci wodociągowej w Czarniejewie ul. Polna oraz Żydowie i Gębarzewie, budowa gazociągu w Żydowie i Rakowie. Zagrożenie stanowisk archeologicznych może wystąpić również w utworzonej Strefie Aktywizacji Gospodarczej w Czarniejewie w rejonie ulicy Poznańskiej.

8. Kierunki działań dla Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami

8.1. Gminna ewidencja zabytków nieruchomości

Gminna ewidencja zabytków została założona w 2013 r. w postaci kart adresowych. Wzór karty adresowej gminnej ewidencji zabytków określony został w Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę nie zgodnie z prawem. Włączanie bądź wyłączanie nowych obiektów z gminnej ewidencji zabytków musi być dokonywane w porozumieniu z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków. Ponadto w gminnej ewidencji zabytków muszą znaleźć się obiekty wpisane do rejestru zabytków, obiekty ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków lub wskazane do ujęcia w piśmie Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia 3 grudnia 2010 r. Przewiduje się weryfikację stanu gminnej ewidencji zabytków w uzgodnieniu z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w latach 2018-2020.

8.2. Sporządzenie gminnej ewidencji zabytków archeologicznych

- wykonanie gminnej ewidencji zabytków archeologicznych zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w porozumieniu z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków. Planowany termin wykonania gminnej ewidencji zabytków archeologicznych przewiduje się na koniec 2020 r.
- uzupełnianie i weryfikowanie wykonanej ewidencji zabytków archeologicznych poprzez włączanie informacji przekazywanych przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Weryfikacja dokonywana będzie po roku 2020.

8.4. Aktualizowanie Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych dla miasta i gminy Czerniejewo

- zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych, Plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych należy co roku aktualizować.

8.5. Udostępnienie i promocja zabytków nieruchomych

- udostępnienie informacji o zabytkach gminy, w tym gminnego programu opieki nad zabytkami oraz gminnej ewidencji obiektów zabytkowych na stronie internetowej gminy,
- rozpowszechnianie informacji na temat obiektów wpisanych do rejestru zabytków; dziedzictwa kulturowego;
- publikowanie materiałów reklamowych i turystycznych opisujących istniejące zabytki.

8.6. Edukacja w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego

- wspieranie inicjatyw zmierzających do upowszechnienia wiedzy na temat regionalnych zabytków i dziedzictwa;
- wdrażanie do zajęć szkolnych pojęć związanych z zabytkami gminy;
- popularyzacja tematyki poprzez publikację materiałów dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na stronie internetowej gminy;
- gromadzenie fotografii historycznych obiektów z terenu gminy, w tym w szczególności tych, które z uwagi na brak lub utratę wartości zabytkowych nie zostaną włączone lub zostaną wyłączone z ewidencji.

8.7. Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania:

- współdziałanie z Wielkopolskich Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w zakresie informowania właścicieli obiektów zabytkowych o możliwościach pozyskania pomocowych środków finansowych na ich remonty;
- nawiązanie współpracy z właścicielami obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków, przy czynnym udziale Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków poprzez: rozpowszechnianie wśród właścicieli tych obiektów informacji na temat zasad konserwatorskich i profilaktyki konserwatorskiej
- zabezpieczanie ochrony zabytków, zwłaszcza nie wpisanych do rejestru, poprzez ustalenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz innych dokumentów

- planistycznych;
- konsekwentnie egzekwowanie zapisów dotyczących działalności inwestycyjnej na obszarach objętych ochroną w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (wysokość zabudowy, jej charakter, rodzaj materiałów)
 - informowanie właścicieli obiektów zabytkowych o możliwości pozyskania środków na ich remont, gmina Czerniejewo posiada uchwałę w sprawie zasad i trybu udzielania dotacji na prace konserwatorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Uchwała Nr V/29/2007 Rady Miasta i Gminy Czerniejewo z dnia 28 lutego 2007 roku).

9. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami

Zakłada się, że w realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Czerniejewo wykorzystane zostaną następujące grupy instrumentów:

1) instrumenty prawne:

- a) przepisy prawne wynikające z ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami,
- b) programy określające politykę państwa i województwa w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego,
- c) miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego gminy oraz inne dokumenty określające strategię gminy,
- d) ustanawianie różnych form prawnej ochrony zabytków;

2) instrumenty finansowe:

- a) dotacje,
- b) subwencje,
- c) dofinansowania,
- d) europejskie instrumenty finansowe (fundusze unijne);

3) instrumenty koordynacji:

- a) strategię rozwoju gminy,
- b) plany rozwoju lokalnego,
- c) programy prac konserwatorskich,
- d) programy ochrony środowiska,
- e) studia i analizy, koncepcje,
- f) plany rewitalizacji;

4) instrumenty społeczne:

- a) edukacja kulturowa,
- b) informacja,

c) współdziałanie z sąsiednimi jednostkami samorządu terytorialnego, diecezją, organizacjami pozarządowymi, stowarzyszeniami regionalnymi, ośrodkami naukowymi, właścicielami i posiadaczami obiektów oraz osobami prywatnymi wykazującymi się troską o dziedzictwo kulturowe;

5) instrumenty kontrolne:

a) stała aktualizacja bazy danych ewidencji gminnej,

b) monitoring stanu zachowania dziedzictwa kulturowego.

10. Monitoring działania gminnego programu opieki nad zabytkami

Monitoring polega na prowadzeniu stałej obserwacji procesów i zjawisk, które są istotne z punktu widzenia realizacji programu. Za monitorowanie realizacji programu opieki nad zabytkami miasta i gminy Czerniejewo odpowiada Burmistrz Miasta i Gminy Czerniejewo, który co dwa lata będzie przedstawiał Radzie Miasta i Gminy Czerniejewo sprawozdanie z realizacji programu. Po 4 latach program powinien zostać zaktualizowany i ponownie przyjęty przez Radę Miasta i Gminy. Proces osiągania celów programu opieki nad zabytkami będzie monitorowany przez zespół koordynujący. Monitoring prowadzony będzie poprzez analizę stopnia ich realizacji. Analiza ta będzie dokonywana każdorazowo po upływie 2 lat funkcjonowania i zakończona sprawozdaniem przedkładanym Radzie Miasta i Gminy Czerniejewo. W miarę rozwoju systemu monitorowania przewiduje się weryfikację sposobu tejże oceny. Zakres monitoringu będzie obejmował:

- bieżącą weryfikację gminnej ewidencji zabytków;
- ocenę realizacji programu edukacji i promocji zabytków;
- ocenę kontaktów z właścicielami obiektów, w zakresie działań zmierzających do poprawy obiektów zabytkowych.

11. Zewnętrzne źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Właściciele i posiadacze zabytków mają obowiązek zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie. Obowiązek ten nakłada obowiązująca ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2017 r. poz. 2187, z późn. zm.). Wsparciem dla zadań z zakresu ochrony zabytków są zewnętrzne źródła dofinansowania, udzielane zgodnie z ww. ustawą przez:

- Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego (www.mkidn.gov.pl) – dotacje przyznawane są w ramach zadań mieszczących się w ogłoszonym przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego programie „Dziedzictwo Kulturowe” złożonym z następujących priorytetów: ochrona zabytków (zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane

poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne), wspieranie działań muzealnych (wspieranie działalności w zakresie opieki konserwatorskiej nad muzealiami, archiwaliami i księgozbiorami, a także - prezentacji zbiorów w postaci atrakcyjnych poznawczo projektów wystawienniczych), ochrona zabytków archeologicznych (ochrona dziedzictwa archeologicznego poprzez wspieranie kluczowych dla tego obszaru zadań, obejmujących nieinwazyjne badania archeologiczne, ewidencję i inwentaryzację zabytków archeologicznych oraz opracowanie i publikację wyników przeprowadzonych badań archeologicznych), kultura ludowa (wspieranie najwartościowszych zjawisk kultury ludowej);

- Wielkopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków (poznauo.gov.pl/deotacje) – dotacje przyznawane są na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków na podstawie wniosków złożonych przez właścicieli, posiadaczy lub użytkowników zabytków;

- Samorząd Województwa Wielkopolskiego (www.bip.umww.pl) – budżet województwa wielkopolskiego przewiduje środki na pomoc finansową ukierunkowaną na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami. Są to dotacje celowe z budżetu na finansowanie lub dofinansowanie prac remontowych i konserwatorskich obiektów zabytkowych zarówno jednostkom sektora finansów publicznych jak również pozostałym jednostkom;

- Miasto i Gminę Czarniejewo – na podstawie Uchwały nr V/29/2007 Rady Miasta i Gminy Czarniejewo z dnia 28 lutego 2007 roku w sprawie zasad i trybu udzielania dotacji na prace konserwatorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków.

Uzasadnienie
do uchwały nr XLIX/325/18
Rady Miasta i Gminy Czarniejewo
z dnia 26 września 2018 r.

Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 994, z późn. zm.), gmina w zakresie zadań własnych realizuje sprawy z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Obowiązek sporządzania gminnego programu opieki nad zabytkami nakłada ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 2187, z późn. zm.). Zgodnie z art. 87 ww. ustawy program sporządzany jest przez burmistrza na okres 4 lat, a następnie przyjmowany przez radę gminy po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków. "Gminny Program Opieki nad Zabytkami Miasta i Gminy Czarniejewo na lata 2018-2021" został pozytywnie zaopiniowany przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwator Zabytków w Poznaniu pismem z dnia 22 maja 2018 r., znak sprawy: Po.5120.11720.4.2018. Program ten jest dokumentem określającym podstawowe zadania gminy w zakresie ochrony zabytków obejmujące zarówno zahamowania degradacji i poprawę stanu zachowania wartościowych zasobów dziedzictwa kulturowego.

Projekt uchwały uzyskał pozytywną opinię na wspólnym posiedzeniu połączonych Komisji Rady Miasta i Gminy Czarniejewo w dniu 19 września 2018 r.

Uchwalenie programu opieki nad zabytkami spełnia wymóg ustawowy cyt. ustawy dlatego podjęcie przedmiotowej uchwały jest konieczne i uzasadnione.